

**“Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında” milli texniki rəqlamentin təsdiq edilməsi
haqqında**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR KABİNETİNİN QƏRARI

“Texniki tənzimləmə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 18.1-ci maddəsinin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

“Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında milli texniki rəqlament” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

Əli ƏSƏDOV
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Bakı şəhəri, “___” _____ 2024-cü il
№ _____

Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında milli texniki rəqlament

1. Ümumi müddəalar

1.1. "Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında" milli texniki rəqlament (bundan sonra – texniki rəqlament) "Texniki tənzimləmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun (bundan sonra – Qanun) 7-ci maddəsinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

1.2. Texniki rəqlament Azərbaycan Respublikası ərazisində attraksionların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, onlara dair məcburi tələblərin müəyyən edilməsi və attraksionların istehlak bazarında sərbəst dövriyyəsinin təmin edilməsi dair zəruri tələbləri müəyyən edir.

1.3. Azərbaycan Respublikasında attraksionların təhlükəsizliyinə dair tələbləri müəyyən edən digər texniki rəqlamentlər qəbul edildikdə, Azərbaycan Respublikasında olan attraksionların texniki rəqlamentin tətbiq olunan tələblərinə də uyğun olmalıdır.

2. Əsas anlayışlar

2.1. Bu texniki rəqlamentdə istifadə olunan anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

2.1.1. **qəza** – attraksionun və ya onun kritik komponentinin insanların həyatı və ya sağlamlığı üçün bilavasitə təhlükə yaradan və ya insan həyatı və sağlamlığına zərər vuran dağılması;

2.1.2. **avtodrom və kartinq** – sənişin modullarının çəpərlənmiş (məhdud) məkanda istiqamətləndirilən hərəkətlərdən kənar sərbəst hərəkət edə bildiyi attraksionlar;

2.1.3. **attraksion** – biomexaniki təsir də daxil olmaqla, hərəkət zamanı sənişinlərin əylənməsi üçün nəzərdə tutulmuş avadanlıq;

2.1.4. **mexanikləşdirilməmiş su attraksionu** – akvaparklar, hovuzlar və su hövzələri üçün sudan istifadə etməklə attraksion;

2.1.5. **uşaqlar üçün attraksion** – xüsusi olaraq uşaqların əylənməsi üçün layihələndirilmiş attraksion (90 sm-dən 160 sm-dək);

2.1.6. **mexanikləşdirilmiş attraksion** – sənişinləri verilmiş trayektoriya ilə və ya insanın əzələ enerjisi istisna olmaqla, müxtəlif enerji növlərindən istifadə etməklə məhdud məkan hüdudlarında hərəkət etdirən attraksion;

2.1.7. **mexanikləşdirilmiş fırlanan hərəkətli attraksion** – sənişin modullarını əsasən fırlanma ilə (fırlanma və (və ya) yırğalanma yolu ilə) hərəkət etdirən, o cümlədən, mürəkkəb hərəkətli attraksion;

2.1.8. **mexanikləşdirilmiş irəli hərəkətli attraksion** – sənişin modullarını əsasən istiqamətləndiricilər üzrə irəli hərəkət etdirən attraksion;

2.1.9. **mürəkkəb hərəkətli mexanikləşdirilmiş attraksion** – sənişin modullarını mürəkkəb trayektoriya ilə və ya sənişinlərə nümayiş etdirilən təsvirlə birlikdə hərəkət etdirən attraksion;

2.1.10. **hava ilə doldurulan attraksion** – konstruksiyası öz aralarında birləşdirilən və vurulan havanın izafi təzyiqi ilə qorunub saxlanılan bir və ya bir neçə qişadan ibarət olan attraksion;

2.1.11. **biomexaniki təsir** – sənişinlərə onların hərəkət etdirilməsi ilə bağlı qüvvələrin təsiri;

2.1.12. **attraksionun istismara verilməsi** – attraksionun texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğunun zəruri qiymətləndirilməsi prosedurlarından keçdikdən sonra sənişinlərlə işə başlaması;

2.1.13. **attraksionların növü** – təkcinis təsir prinsipinə və ya təkcinis funksiyalar cəminə malik bir neçə attraksion tipinin məcmusu;

2.1.14. **attraksionların yardımçı qurğuları** – attraksionlarla birlikdə istifadə edilən dekorasiyalar və tərtibat elementləri, çəpərlər, illüminasiyalar, çadırlar, talvarlar, qoruyucu ekranlar, pavilyonlar;

2.1.15. **atraksionların dövriyyəyə buraxılması**– atraksionların ölkə ərazisində kommersiya fəaliyyəti zamanı ödənişsiz və ya ödənişli əsaslarla yayılması məqsədi ilə tədarükü və idxalı (o cümlədən, istehsalçının anbarından göndərilmə və ya anbarlamadan göndərilmə);

2.1.16. **yüksək potensial biomexaniki risk dərəcəsi (RB-1)** – sənişinə (sənişinlərə) biomexaniki təsir nəticəsində onun (onların) heyatı üçün təhlükə yaradan zərərin vurulması ehtimalı;

2.1.17. **uşaqlar** – 90 sm-dən 160 sm-dək (2 yaşdan 14 yaşadək) müsafirlər, o cümlədən, sənişinlər;

2.1.18. **hərəkət zamanı risk zonaları** – hərəkət etdirilən sənişinlərin bədənleri ətrafında olan, konstruksiyalar və ya kənar əşyaların düşdüyü halda sənişinlərə müxtəlif ağırlıq dərəcəsinə malik zərərin dəyə biləcəyi zona;

2.1.19. **təhlükəsizlik konturu** – sənişinin hərəkət etdiyi məkan hissəsinin konstruksiyanın hərəkətli və hərəkətsiz elementləri ilə təmas nəticəsində zədələrin alınması riskinin minimuma enməsi və ya aradan qalxmasını təmin edən məhdudlaşdırılması;

2.1.20. **kritik komponent** – atraksionun konstruksiyasının imtinası insanın ölümünə və ya insan sağlamlığına zərərin dəyməsinə səbəb ola biləcək hissəsi, qovşağı və ya detali;

2.1.21. **kritik parametr** - atraksionun və ya onun kritik komponentinin pozuntusu insanın ölümünə və ya insan sağlamlığına zərərin dəyməsinə səbəb ola biləcək mühüm xarakteristikası;

2.1.22. **modifikasiya** – kritik komponentin konstruksiyasının istənilən dəyişikliyi və ya layihələndirilənlə müqayisədə kritik parametrin dəyişdirilməsi;

2.1.23. **təyin edilmiş resurs** – texniki vəziyyətindən asılı olmayaraq toplandığı halda atraksionun istismarının dayandırılmalı olduğu ümumi iş müddəti;

2.1.24. **təyin edilmiş xidmət müddəti** – texniki vəziyyətindən asılı olmayaraq çatdığı halda atraksionun istismarının dayandırılmalı olduğu atraksionun istismarının təqvim müddəti;

2.1.25. **yolverilməz istifadə** – atraksionun təyinatı üzrə istifadə edilməməsi və ya istismar sənədlərinin tələblərini pozmaqla istifadəsi;

2.1.26. **aşağı potensial biomexaniki risk dərəcəsi (RB-3)** – biomexaniki təsir nəticəsində sənişinin (sənişinlərin) əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsi ilə zərərin vurulması ehtimalı;

2.1.26. **cüzi potensial biomexaniki risk dərəcəsi (RB-4)** – biomexaniki təsir nəticəsində sənişinə (sənişinlərə) əmək qabiliyyətinin hər hansı bir formada itirilməsi olmadan zərərin vurulması ehtimalı;

2.1.27. **uşaq oyun meydançası üçün avadanlıq**– uşaqların binada və ya açıq meydançalarda, öz mülahizəsinə görə və qaydalara əsasən fərdi və ya qrup şəklində istifadə etməklə və üzərində oynaya biləcəkləri avadanlıq;

2.1.28. **atraksion layihəsinin təhlükəsizliyinin əsaslandırılması** – atraksionun hazırkı texniki rəqlamentin və ölkənin digər qüvvəyə minmiş texniki rəqlamentlərinin onlara şamil edilən tələblərinə uyğunluğunun təsdiqi üçün atraksionun təhlükəsizliyi haqqında sənədlər komplekti;

2.1.29. **istifadənin məhdudlaşdırılması** – sağlamlığında pozuntular olan və ya boy, çəki ilə bağlı, eləcə də özünü pis hiss etməsi ilə bağlı məhdudyyətləri olan sənişinlər üçün atraksiondan istifadənin məhdudlaşdırılması;

2.1.30. **atraksionun texniki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi (texniki şəhadətləndirmə)** – atraksionun müəyyən dövrdə sonrakı təhlükəsiz istismarı mümkünlüyünün müəyyən edilməsi məqsədi ilə istismar sənədlərinin tələblərinə uyğunluğuna vizual, ölçü, dağıtmayan və digər nəzarət metodlarından istifadə etməklə atraksionun texniki vəziyyətinin yoxlanması üzrə işlər kompleksi;

2.1.31. **atraksionun pasportu** – istehsalçının zəmanətlərini, atraksionun əsas parametrləri və xarakteristikalarının qiymətlərini təsdiq edən məlumatları, eləcə də atraksionun uyğunluğunun təsdiqi və utilizasiyası haqqında məlumatları ehtiva edən sənəd;

2.1.32. **sənişin** – atraksion vasitəsilə hərəkət etdirilən şəxs;

2.1.33. **sənişin modulu** – atraksionun sənişinlərin hərəkət etdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş hissəsi (arabacıq, kabine, oturacaq);

2.1.34. **müsaafir**– attraksionlar və ya attraksionların yardımçı qurğularının zonasında olan insan;

2.1.35. **attraksiondan istifadə qaydaları** – sənişinlər və müsafirlər üçün layihəçi (işləyib hazırlayan) və ya istismarçı tərəfindən işlənib hazırlanmış tələblər;

2.1.36. **sınaq işəsalması** – istismar sənədlərində müvafiq tələbin olduğu halda attraksionun sənişinlərlə tam yüklənməsini imitasiya etməklə sənişinsiz sınaq işəsalması;

2.1.37. **illik yoxlama** – illik texniki xidmətin həyata keçirilməsindən sonra istismarçı tərəfindən attraksionun, onun kritik komponentlərinin və kritik parametrlərinin tam yoxlanması;

2.1.38. **gündəlik yoxlama** – istismarçı tərəfindən sınaq işəsalmalarının həyata keçirilməsi də daxil olmaqla, attraksionun kritik komponentlərinin, kritik parametrlərinin və istismar sənədlərində göstərilmiş digər hissələrinin iş qabiliyyətinin və texniki vəziyyətinin yoxlanması;

2.1.39. **nəzarət yoxlaması** – nəzarət orqanı tərəfindən texniki rəqlamentə müvafiq olaraq sınaq işəsalması da daxil olmaqla, attraksionun uyğunluq qiymətləndirilməsi haqqında sənədlərin və istismar sənədlərinin rəqlamentləşdirilmiş yoxlanması;

2.1.40. **tam yoxlama** – istismarçı tərəfindən istismar sənədlərinin tələblərinə müvafiq olaraq attraksionun bütün kritik komponentləri və kritik parametrlərinin vəziyyətinin (komponentlərin sökülməsi və baxış keçirilməsi (zəruri olduqda), sınaqlar və sınaq işəsalmasının həyata keçirilməsi daxil olmaqla), eləcə də attraksionun digər hissələrinin texniki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi;

2.1.41. **layihəçi (işləyib hazırlayan)** – attraksionun layihəsini işləyib hazırlamış mütəxəssis və ya təşkilat;

2.1.42. **orta potensial biomexaniki risk dərəcəsi (RB-2)** – biomexaniki təsir nəticəsində sənişinin (sənişinlərin) sağlamlığına ağır zərərin vurulması ehtimalı;

2.1.43. **potensial biomexaniki risk dərəcəsi** – nəticələrin mümkün ağırlıq dərəcəsi nəzərə alınmaqla müxtəlif dərəcəli biomexaniki təsir nəticəsində sənişinin (sənişinlərin) sağlamlığına ağır zərərin vurulması ehtimalı;

2.1.44. **attraksionların tipi** – biomexaniki təsirlərin işi və yaranması baxımından bənzər attraksionlar;

2.1.45. **saxlayıcı qurğular** – sənişinlərin biomexaniki təsirlər və ya attraksiondan istifadə zamanı və ya sənişinin davranışı üzündən yaranan qüvvələrin təsiri nəticəsində təhlükəsizlik konturu hüdudlarından kənara yerdəyişməsinin qarşısının alınması üçün nəzərdə tutulmuş attraksion elementləri (məsələn, oturacaqlar, ayaq oyuqları, tutacaqlar və fiksasiya edici qurğular);

2.1.46. **fiksasiya edici qurğu** – sənişin (sənişinlər) tərəfindən attraksionda sürətlənmənin təhlükəsiz qəbul edilməsi üçün sənişinin yerdəyişməsinin qarşısının alınması, məhdudlaşdırılması və (və ya) bədəninin verilmiş pozasının qorunub saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş qurğu;

2.1.47. **attraksionun formulyarı** – istehsalçının zəmanətlərini, attraksionun əsas parametrləri və xarakteristikalarının qiymətlərini təsdiq edən məlumatları, attraksionun texniki vəziyyətini əks etdirən məlumatları, attraksionun uyğunluğunun təsdiq edilməsi və utilizasiyası haqqında məlumatları, eləcə də onun istismarı dövründə daxil edilən məlumatları (işin müddəti və şərtləri, texniki xidmət, təmir və digər məlumatlar) ehtiva edən sənəd;

2.1.48. **istismarçı** – qanuni əsaslarla attraksionun istismarını həyata keçirən və bu attraksiondan sənişinlərə əyləncə xidmətlərinin təqdim edilməsi üçün istifadə edən hüquqi və ya fiziki şəxs;

2.1.49. **istismar sənədi** – attraksionun istismar qaydalarını müəyyən edən və (və ya) attraksionun əsas parametrləri və xarakteristikalarının istehsalçı tərəfindən zəmanət verilmiş qiymətlərini, eləcə də təyin edilmiş xidmət müddəti ərzində onun istismar zəmanətləri və məlumatlarını təsdiq edən məlumatları əks etdirən (ayrı-ayrılıqda və ya digər sənədlərlə məcmu şəkildə) konstruktör sənədi.

2.2. Texniki rəqlamentdə istifadə olunan digər anlayışlar Qanun və Azərbaycan Respublikasının digər normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş mənaları ifadə edir.

3. Attraksionların təhlükəsizliyinə dair texniki rəqlamentin tətbiq sahəsi

3.1. Texniki rəqlament ölkə ərazisində dövriyyəyə ilk dəfə buraxılan attraksionlara şamil edilir.

3.2. Texniki rəqlament insan həyatı və (və ya) sağlamlığının, əmlakın, ətraf mühitin müdafiəsi, istehlakçılarda yanlış fikir yaradan hərəkətlərin qarşısının alınması məqsədi ilə attraksionların və onlarla bağlı layihələndirmə, hazırlanma, quraşdırma (yığılma, montaj), tənzimləmə, istismar, saxlanma, daşınma və utilizasiya proseslərinin təhlükəsizliyinə dair minimal zəruri tələbləri müəyyən edir.

3.3. Texniki rəqlament istifadəsi zamanı sərnəşinlərin RB-1 və ya RB-2 və ya RB-3 potensial biomexaniki risk dərəcəsinin biomexaniki təsirinə məruz qaldıqları və aşağıdakı növlərə bölünən müvəqqəti quraşdırılan (səyyar) attraksionlara və stasionar attraksionlara (özül üzərində və ya özülsüz yığılmış) şamil edilir:

- a) mexanikləşdirilmiş irəli hərəkətli attraksionlar (o cümlədən, sudan istifadə etməklə);
- b) mexanikləşdirilmiş fırlanan hərəkətli attraksionlar;
- c) mexanikləşdirilmiş mürekkəb hərəkətli attraksionlar;
- d) avtodromlar və kartinqlər;
- e) hava ilə doldurulan attraksionlar;
- f) mexanikləşdirilməmiş su attraksionları;
- g) mexanikləşdirilməmiş attraksionlar;
- h) uşaqlar üçün attraksionlar.

3.4. Attraksionların növləri və tipləri 1 nömrəli əlavədə müəyyən edilib.

3.5. Sərnəşinlərə biomexaniki təsir növləri, potensial biomexaniki risk dərəcələri və sərnəşin kreslolarının maillik növləri 2 nömrəli əlavəyə əsasən siyahıya müvafiq olaraq müəyyən edilir.

3.6. Texniki rəqlament uşaq oyun meydançaları üçün avadanlığa və cüzi potensial mexaniki risk dərəcəsinə (RB-4) malik attraksionlara, eləcə də texniki rəqlamentin qüvvəyə minməsindən öncə istehsal edilmiş və istismara verilmiş attraksionlara şamil edilmir. Texniki rəqlamentin qüvvəyə minməsindən öncə istehsal olunmuş və istismara verilmiş attraksionların istismarının mümkünlüyü və şərtləri ölkə qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.

3.7. Attraksionların bir hissəsi ilə münasibətdə attraksionların bu hissəsinə dair tələbləri müəyyən edən digər texniki rəqlamentlərinin qəbul edildiyi və qüvvəyə mindiyi halda, attraksionların bu hissəsi hazırkı texniki rəqlamentin və digər qüvvəyə minmiş texniki rəqlamentlərinin onlara şamil edilən tələblərinə uyğun olmalıdır.

4. Attraksionların eyniləşdirilmə qaydaları

4.1. Attraksionların eyniləşdirilməsi onların texniki rəqlamentin tətbiq sahəsinə mənsubiyyətinin müəyyən edilməsi üçün həyata keçirilir.

4.2. Attraksionların eyniləşdirilmə əlamətləri onların növləri, tipləri, potensial biomexaniki risk dərəcələri, eləcə də sərnəşinlərə biomexaniki təsir növləri və həcmləridir.

4.3. Attraksionların eyniləşdirilməsi aşağıdakı şəxslər tərəfindən aparılır:

- a) Attraksionların ərazilərində dövriyyəyə buraxılmasını həyata keçirən istehsalçı, istehsalçı tərəfindən səlahiyyət verilmiş şəxs, satıcı (tədarükçü);
- b) Dövlətin sertifikatlaşdırma orqanları və sınaq laboratoriyalarının (mərkəzlərinin) Vahid reyestrinə daxil edilmiş akkreditasiya olunmuş sertifikatlaşdırma orqanı;
- c) Dövlətin səlahiyyətli orqanı – texniki rəqlamentin tələblərinə riayət olunmasına dövlət nəzarətinin həyata keçirilməsi zamanı.

4.4. Attraksionların eyniləşdirilməsi aşağıdakı metodlardan birinin və ya onların məcmusunun tətbiqi yolu ilə həyata keçirilir:

a) Sənədlər əsasında eyniləşdirmə (attraksionun tipi və növünün və onun istismar sənədlərində göstərilmiş texniki xarakteristikalarının texniki rəqlaməntə 1 və 2 nömrəli əlavələrlə nəzərdə tutulmuş məlumatlarla müqayisəsi);

b) Vizual metod (attraksionun xarici görünüşünün istismar sənədlərində verilmiş təsvirle müqayisəsi);

c) Diaqnostik metod (attraksionların ölçülərinin müəyyən edilməsi və ya sınaqlarının

aparılması nəticəsində əldə olunmuş məlumatların istismar sənədlərində göstərilmiş texniki xarakteristikalarla müqayisəsi). Diaqnostik metod attraksionların bu bəndin "a" və "b" yarım bəndlərində göstərilmiş metodların tətbiqi yolu ilə eyniləşdirilməsinin mümkün olmadığı halda tətbiq edilir.

5. İstehlak bazarında attraksionların dövriyyəsinə dair tələblər

5.1. Attraksionlar ölkə bazarında dövriyyəyə texniki rəqlamentin XII bölməsinə əsasən uyğunluğun qiymətləndirilməsindən keçmələri şərti ilə bu texniki rəqlamentin və ölkədə qüvvəyə minmiş digər texniki rəqlamentlərinin onlara şamil edilən tələblərinə uyğun olduğu halda buraxılır.

5.2. Texniki rəqlamentin və ölkədə qüvvəyə minmiş digər texniki rəqlamentlərinin onlara şamil edilən tələblərinə cavab verən attraksionlar istehlak bazarında məhsulların vahid dövriyyə nişanı ilə markalanmalıdır.

5.3. Dövriyyəyə buraxılan attraksionlar onların təyinatı üzrə istifadə olunması şərti ilə təyin edilmiş bütün xidmət müddəti ərzində təhlükəsizlik tələblərinə cavab verməlidir.

5.4. Texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğu təsdiq olunmamış attraksionlar ölkə bazarında məhsulların vahid dövriyyə nişanı ilə markalanmamalıdır və onların ölkə bazarında dövriyyəyə buraxılmasına icazə verilmir.

6. Layihələndirilmə zamanı attraksionlara dair təhlükəsizlik tələbləri

6.1. Attraksionların layihələndirilməsi zamanı heyat dövrünün bütün mərhələlərində, o cümlədən, normal istismar zamanı, fəvqəladə halların (imtinalar və xarici təsirlər nəticəsində) yarandığı halda, personalın ehtimal olunan səhvləri və yolverilməz istifadə zamanı bütün mümkün risklər eyniləşdirilməlidir.

6.2. Kreslonun qalxma (enmə) hündürlüyündən, kənar çıxma və ya çevrilmə sürətindən, bucağından asılı olaraq attraksionda sənişinlərin hərəkəti zamanı müxtəlif dərəcəli biomexaniki risklər mövcud ola bilər. Bununla əlaqədar olaraq, biomexaniki risklərin minimuma endirilməsi və ya istisna edilməsi tədbirləri sənişinlərə biomexaniki təsirlərin növləri və kəmiyyətləri nəzərə alınmaqla tətbiq edilməlidir. Attraksionların layihələndirilməsi zamanı risklərin və imtinaların mümkün nəticələrinin təhlili üçün sənişinlərin biomexaniki təsirlərə necə və hansı tezliklə məruz qalmasının nəzərə alınması vacibdir.

6.3. Attraksiondan istifadə zamanı sənişinə (sənişinlərə) göstərilən biomexaniki təsirlər sağlamlığı pis olan və ya özünü pis hiss edən insanlar üçün heç də həmişə məqbul deyil, buna görə də attraksionun ekstremallığı və attraksiondan istifadənin istənilən məhdudiyətləri haqqında məlumatlar attraksionun istismarına dair rəhbəredici sənəddə və müsafirlər üçün informasiyada qeyd edilməlidir.

6.4. Attraksionlar elə layihələndirilməlidir ki, onların istehsalı və istismarı zamanı istifadə olunan xammal, materiallar və maddələr insanın heyatı və (və ya) sağlamlığına, əmlaka və ətraf mühitə təhdid yaratmasın. Maye və qazların istifadəsi zamanı bununla bağlı təhlükələr istisna edilməlidir.

6.5. Attraksionların idarəetmə sistemləri onların bütün nəzərdə tutulmuş iş rejimlərində və istismar şərtləri ilə nəzərdə tutulmuş istənilən xarici təsirlər zamanı onların istismar təhlükəsizliyini təmin etməlidir.

6.6. Attraksionların idarəetmə sistemləri mümkün məntiqi səhvlərə yol verildiyi və operator tərəfindən idarəetmə əməliyyatlarının pozulduğu halda təhlükəli vəziyyətlərin yaranmasını istisna etməlidir.

6.7. Attraksionların idarəetmə sistemləri xəbərdar edici siqnalizasiya vasitələrini və attraksionun fəaliyyətinin təhlükəli vəziyyətlərin yaranmasına gətirib çıxaran pozuntuları haqqında xəbərdar etmək üçün digər vasitələri ehtiva etməlidir.

6.8. Attraksionun fəaliyyətinin pozuntuları haqqında xəbərdarlıq vasitələri operator tərəfindən informasiyanın səhvsiz, dəqiq və tez qavranmasını təmin etməlidir.

6.9. Attraksionun işə salınması, eləcə də dayandırılıqdan sonra təkrar işə salınması (dayanma səbəbindən asılı olmayaraq) yalnız idarəetmə orqanı tərəfindən işə salınmadan istifadə etməklə həyata keçirilməlidir. Təhlükəsizlik mülahizəsinə görə zəruri olduğu halda,

atraksion onun hərəkətə başlamasından öncə operator tərəfindən işə salınan xəbərdaredici səs signalı ilə təchiz edilir.

6.10. Qəza dayanmasının idarəetmə qurğusu:

- a) asanlıqla eyniləşdirilən və asan əlçatan olmalıdır;
- b) atraksionu tez dayandırmalı və bu zaman təhlükə yaratmamalıdır;
- c) işə salındıqdan sonra məcburi şəkildə ilkin vəziyyətə qaytarılmayana qədər dayanmaya uyğun vəziyyətdə olmalıdır;
- d) ilkin vəziyyətə qaytarıldıqdan sonra atraksionun işə düşməsinə gətirib çıxarmamalıdır;
- e) qırmızı rəngli olmalı, formasına və ölçülərinə görə digər idarəetmə orqanlarından fərqlənməlidir.

6.11. Seçilmiş idarəetmə rejimi qəza dayanması istisna olmaqla, digər idarəetmə rejimlərinə nisbətə prioritetə malik olmalıdır.

6.12. Elektrik təchizatının tam və ya qismən dayanması və sonradan bərpa olunması, eləcə də elektrik təchizatının idarəetmə zəncirinin zədələnməsi aşağıdakılar da daxil olmaqla, təhlükəli vəziyyətlərin yaranmasına gətirib çıxarmamalıdır:

- a) elektrik təchizatının bərpa olunduğu halda atraksionun özbaşına işə düşməsi;
- b) artıq verilmiş dayanma komandasının yerinə yetirilməməsi;
- c) qoruyucu qurğuların effektivliyinin azalması.

6.13. Atraksionların, sərnişin modullarının və çəpərlərin əlçatan hissələrində zədələrə səbəb ola biləcək iti kənarlar və nahamar səthlər olmamalıdır.

6.14. Atraksionların hərəkət edən hissələri insanların hərəkət edən hissələrlə mümkün zədələnməsi zonalarına düşməsinin qarşısını alan çəpərlərlə təchiz edilməlidir.

6.15. Atraksionun bütün çəpərləri çəpərlənən zonaya girişin yalnız alətlərdən istifadə etməklə mümkün olması üçün etibarlı şəkildə bərkidilməlidir. Çəpərin qapıları bağlayıcı qurğularla təchiz edilməlidir.

6.16. Atraksionun yüksək və ya aşağı temperaturlu detalları və ya onun avadanlığı ilə təmas və ya onlara yaxınlaşma nəticəsində yaranmış təhlükənin aradan qaldırılması üçün tədbirlər görülməlidir.

6.17. Atraksionlar elə layihələndirilməlidir ki, qanunvericilik ilə müəyyən edilmiş yanğın təhlükəsizliyi tələblərinə müvafiq olaraq atraksionun avadanlığının işi nəticəsində yaranmış yanğın və ya həddindən artıq qızma təhlükəsi olmasın.

6.18. Atraksionların layihələndirilməsi zamanı onların istismarı prosesində təhlükəsizliyi təmin edən səs-küy (səs), infrasəs, ultrasəs, ümumi və (və ya) lokal vibrasiya, elektrik, maqnit, elektromaqnit və elektrostatik sahələr, eləcə də infraqırmızı (istilik), ultrabənövşəyi və lazer şüası da daxil olmaqla, görünən diapazonlu şüalarla bağlı gigiyenik parametrlərə (göstəricilərə) riayət olunması nəzərdə tutulmalıdır. Təsir növləri hər bir konkret atraksion üçün potensial risklərin təhlili əsasında müəyyən edilir.

6.19. Atraksionlarda lazer avadanlığının istifadə edildiyi halda, bu cür avadanlıq təsadüfi şüalanmanın qarşısını alacaq və birbaşa, əks olunmuş, səpələnmiş və ikincili şüalardan müdafiəni təmin edəcək şəkildə layihələndirilməli və istehsal edilməlidir.

6.20. Atraksionların layihələndirilməsi zamanı personalın və sərnişinlərin ionlaşmayan şüanın, statik elektrik, sabit maqnit sahələrinin, sənaye tezlikli elektromaqnit sahələrinin, radiotezlik və optik diapazonlu elektromaqnit şüalarının əlverişsiz təsirindən müdafiəsi üçün tədbirlər görülməlidir.

6.21. Atraksionların layihələndirilməsi zamanı risklər aşağıdakı tədbirlərin tətbiqi yolu ilə tam aradan qaldırılmalı və ya minimuma endirilməlidir:

- a) kompleks elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin həyata keçirilməsinin təmin edilməsi;
- b) müəyyən edilmiş qaydada verifikasiya edilmiş metodikalara əsaslanmış zəruri hesablamalar və sınaqlar kompleksinin həyata keçirilməsi;
- c) istismar parametrlərindən və şərtlərindən asılı olaraq ayrı-ayrı atraksion növlərində tətbiq edilən materiallar və maddələrin müəyyən edilməsi;
- d) layihəçi (işləyib hazırlayan) tərəfindən son hədd vəziyyətlərin əsaslandırılmış meyarlarının müəyyən edilməsi;
- e) layihəçi (işləyib hazırlayan) tərəfindən təyin edilmiş xidmət müddətlərinin, təyin

edilmiş resursların, texniki xidmət, təmir və utilizasiya müddətlərinin müəyyən edilməsi;

f) yolverilməz istifadəsinin qarşısını alan tələblərin müəyyən edilməsi;

g) müsafirlərin attraksionun ekstremallığı və biomexaniki təsiri haqqında əlçatan və anlaşılacaq şəkildə məlumatlandırılması zərurətinin nəzərə alınması;

h) ayrı-ayrı kateqoriyalardan olan şəxslər üçün attraksionun istifadəsinin məhdudlaşdırılması;

i) sənişinlər və konstruksiyaya normativ yüklər və təsirlərin lazımı seçimi;

j) attraksionun sənişinlərin saxlanması qurğularının lazımı şəkildə layihələndirilməsi;

k) konstruksiyaların və idarəetmə sistemlərinin lazımı şəkildə layihələndirilməsi və hazırlanması, o cümlədən, kritik parametrlərin, kritik komponentlərin aşkarlanması və kritik komponentlərin rezerv edilməsi;

l) attraksionların qəza dayanması üçün qurğularla (zəruri olduqda) və təxliyə vasitələri ilə təmin edilməsi;

m) attraksionun qovşaq və detallarının baxış, təmir və texniki xidmət üçün əlçatanlığının təmin edilməsi;

n) attraksionun idarəetmə təhlükəsizliyini təmin edən operatorlar üçün müvafiq iş şəraitinin və operatorun iş yerindən kifayət qədər görüntüsünün yaradılması;

o) istismarçı üçün attraksionların qeyri-düzgün quraşdırılma (yığılma, montaj), nizamlaşdırma, texniki xidmət və istismar risklərinin istisna edilməsi məqsədi ilə istismar sənədlərinin işlənilməsi və istifadəsi;

p) sənişinlər və personalın mümkün təxliyə üsulları və yollarının təşkil edilməsi.

6.22. Attraksionların layihələndirilməsi zamanı aşağıdakılar zəruridir:

a) mexanikləşdirilmiş attraksionların konstruksiyasının onların xarici enerji mənbəyi ilə hərəkət gətirilməsi nəticəsində zərər vura biləcək xüsusiyyətlərini nəzərə almaq;

b) sürətlənmə və inersiya qüvvələrinin təsiri nəzərə alınmaqla sənişinlərin irəli və fırlanan hərəkətli mexanikləşdirilmiş attraksionlarla hərəkət xarakterini nəzərə almaq;

c) hava ilə doldurulan attraksionların küləyin təsiri altında aşma təhlükəsindən ibarət potensial biomexaniki risklərini, yağış zamanı elektrik cərəyanı ilə vurma risklərini, uşaqların dəliklərə, boşluqlara, yarıqlara və tunellərə düşməsi zamanı zədə alma risklərini nəzərə almaq;

d) sənişinlərə yolverilməz sürətlənmənin təsiri istisna etmək;

e) sənişinlərin hərəkəti, eləcə də etibarlı idarəetmə sisteminin və attraksionun əyləcə sistemi üçün kifayət ölçülü təhlükəsizlik konturlarının yaradılmasını təmin etmək;

f) attraksionların komponentlərinin bərkidilmə və birləşmələrinin etibarlılığını təmin etmək;

g) sənişin modullarının hərəkəti və gözlənilməz tormozlanmaları zamanı risk zonalarını nəzərə almaq. Zədələrin ağırlıq dərəcəsi nəzərə alınmaqla bu cür zonaların ölçüləri sənişinlərin antropometrik məlumatlarından, fiksasiya sistemlərindən və nisbi hərəkət sürətindən asılıdır. Qeyd edilən risklərin azaldılması məqsədi ilə müvafiq zonanın çəpərlənmə sahələrinin artırılması və ya risklərin təhlili əsasında müvafiq məsafədə maneələrin aradan qaldırılması üçün tədbirlərin nəzərdə tutulması zəruridir.

6.23. Attraksionların layihələndirilməsi zamanı imtinaların növləri, nəticələri və kritikliyinin təhlili aparılmalı və aşkarlanmış risklərə müvafiq olaraq imtinaların nəticələrindən, asılı olaraq onların təsnifatını həyata keçirmək lazımdır:

a) sənişinlərin ölümünə və ya attraksionun qəzasına səbəb ola biləcək qəza riski;

b) sənişinlərin ağır zədələrinə və ya attraksionun böyük zədəsinə gətirib çıxara biləcək kritik risk;

c) sənişinlərin yüngül travmalarına və ya əmlakın zədələnməsinə səbəb ola biləcək küzi risk;

d) sənişinlərin travmasına və ya əmlakın zədələnməsinə gətirib çıxara biləcək kifayət qədər ciddi olan əhəmiyyətsiz risk.

6.24. Risklərin konstruksiyanın qarşılıqlı əlaqəli hissələrinə təsirinin ardıcıl yoxlanılması ilə onların aradan qaldırılması və ya minimuma endirilməsi üçün tədbirlər görmək.

6.25. Attraksionların layihələndirilməsi zamanı "sənişin kreslosundan – attraksionun əsasına doğru" ardıcılıqla aşağıdakı kritik komponentlərin təhlil edilməsi zəruridir:

a) fiksasiya edici qurğular, oturmaq yerləri, bağlayıcı qurğular, bərkidilmə yerləri,

qoltuqaltılar, söykənəcələr, təhlükəsizlik kəmərləri (təsir göstərən sürətlənmə istiqamətləri və kəmiyyətləri nəzərə alınmaqla), o cümlədən, sənişinlərin yığılması və ya zədə almasının qarşısını alan istifadə qaydalarının bilərəkdən pozulduğu halda;

b) sənişin modulları (sənişinlərin çəkisi, bütün dinamik yüklərin yaratdığı yekunlaşdırıcı qüvvələrin təsiri nəzərə alınmaqla) və onların hərəkət istiqamətləndiricilərinə və (və ya) digər sənişin modullarına etibarlı bərkidilməsi;

c) bloklayıcı, əyləc və müdafiə qurğuları (onlara təsir göstərən bütün amillər nəzərə alınmaqla);

d) istiqamətləndirici qurğular və onların bərkidilməsi;

e) attraksionun əsas daşıyıcı konstruksiyaları;

f) təhlükəsizlik konturuna düşə biləcək yerdəyişən mexaniki hissələr.

6.26. Attraksionların layihələndirilməsi zamanı kritik komponentləri və məhdud resursu malik komponentləri aşkarlamaq, onları kritik komponentlər siyahısına və istismar sənədlərinə əlavə edilən məhdud resurslu komponentlər siyahısına daxil etmək, eləcə də qeyd edilən siyahıları layihə-konstruktor sənədləri ilə birlikdə istehsalçıya təqdim etmək lazımdır.

6.27. Kritik komponentlər rezerv olunmalı, ehtiyat element əsas elementin yüklənmə xarakteri və şərtləri nəzərə alınmaqla, ondan az olmayan etibarlılığa malik olmalıdır.

6.28. Əvəzləmə üsulu ilə rezervasiyanın mümkün olmadığı halda, bu kritik komponentin (attraksionun hissəsinin) bütün elementlərində hesablaşma gərginliklərin kifayət qədər azaldılması ilə təmin edilir. Bu zaman kritik komponentin dağıtmaya nəzarət üsulu və dövriliyi göstərilir. Hesablaşmalar zamanı etibarlılıq əmsalının ən böyük qiymətlərinə istismar prosesində birbaşa nəzarət üçün əlçatan olmayan elementləri malik olmalıdır.

6.29. Attraksionlarda elektrik enerjisinin istifadə edildiyi halda, o elektrik enerjisi ilə vurulma təhlükəsinin istisna ediləcəyi şəkildə layihələndirilir.

6.30. Attraksionlarda qeyri-elektrik enerjisinin (hidravlik və ya pnevmatik) istifadə edildiyi halda, o ehtiyat layihələndirilir ki, bu enerji növləri ilə bağlı istənilən təhlükə aradan qalxsın. Boru kəmərləri nəzərdə tutulmuş yüklərə davam gətirməli, etibarlı şəkildə fiksasiya olunmalı və xarici mexaniki təsirlərdən müdafiə olunmalıdır. Boru kəmərlərinin dağılması, gözlənilmədən yerdəyişməsi zamanı təhlükəli nəticələrdən və onların mümkün dağılması zamanı yüksək təzyiqli şırnaqlardan müdafiə üçün tədbirlər görülməlidir.

6.31. Uşaqlar üçün attraksionlar 3 nömrəli əlavəyə əsasən təhlükəsizlik tələblərinə, mexanikləşdirilməmiş su attraksionları isə 4 saylı əlavəyə əsasən təhlükəsizlik tələblərinə müvafiq olmalıdır.

6.32. Layihəçi (işləyib hazırlayan) attraksionun bu texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğunun təsdiq edilməsi məqsədi ilə attraksion layihəsinin təhlükəsizliyinin əsaslandırılmasını işləyib hazırlayır.

6.33. Attraksion layihəsinin təhlükəsizliyinin əsaslandırılmasının əsli layihədə, surəti isə sertifikatlaşdırma orqanında təyin edilmiş xidmət müddəti bitənədək saxlanılır. Təyin edilmiş xidmət müddətinin uzadıldığı halda və ya attraksion layihəsinin təhlükəsizliyinin əsaslandırılmasının modifikasiyasından sonra dəqiqləşdirilməlidir.

6.34. Attraksion layihəsinin təhlükəsizliyinin əsaslandırılması aşağıdakıları ehtiva edir:

a) Attraksionun, konstruksiyanın əsas hissələrinin və attraksionun iş prinsiplərinin təsviri, attraksionun əsas texniki xarakteristikaları haqqında, mexaniki, pnevmatik, hidravlik, elektrik və elektron avadanlığın (idarəetmə sistemləri daxil olmaqla) və digər istifadə edilən avadanlığın xarakteristikaları haqqında məlumatlar, eləcə də attraksionun spesifik xüsusiyyətləri və onun quraşdırılması (yığılma, montaj) üsulları, qabarit ölçüləri və bu ölçülərdən kənara çıxan yerdəyişmələr haqqında, məhdudiyyətlər, konstruktiv xüsusiyyətlər və istifadə olunmuş materiallar, hərəkət sistemləri, ötürücü tipləri, sürətlər, sürətləndirmələr, elektrik avadanlığı, iş dövrəsi, idarəetmə qaydası və ayrı-ayrı müsafirlər üçün məhdudiyyətlər haqqında informasiya;

b) Attraksionun potensial biomexaniki risklərinin təhlili və onun barəsində həyat dövrəsi mərhələsində risklərin azaldılması üçün tədbirlərin görülməli olduğu kritik komponentləri və kritik parametrlərinin siyahısı;

c) Təhlükəsizlik tələblərinin təmin edilməsi üçün əhəmiyyətə malik olan qurğuların ölçüləri göstərilməklə çertyojlar. Çertyojlarda onların yoxlanması və təsdiq edilməsi üçün

tələb olunan en kəsiklərinin bütün ölçüləri və qiymətləri, materialların, yığım vahidlərinin və detalların, bərkitmələr və birləşmələrin xarakteristikaları, eləcə də əsas sürətlər və sürətləndirmələrin qiymətləri göstərilir. Attraksionun çertyojlar komplektinə aşağıdakılar daxil edilir:

– ümumi ölçülər, daxili ölçülər (oturacaqların, yan və arxa dayaqqların, əl və ayaqlar üçün sahənin), əl və ayaqlar üçün dayaqqların, bağlayıcı və qoruyucu qurğuların, tutacaqların olması göstərilməklə sərnişin modullarının çertyojları (tələb olunan şəkildə və en kəsiklərində);

– dayaqqları, ötürücüləri və idarəetmə sistemləri, qaldırma və döndərmə amplitudaları göstərilməklə qaldırıcı və döndərici mexanizmlərin çertyojları;

– yüklər göstərilməklə, ötürücü təkərlər və təhlükəsizlik qurğularının, diyircəkli yastıqların, oxların, valların, onların birləşmələrinin və sərnişin moduluna nisbətən yerdəyişmə mümkünlüyünün, idarəetmə və nəzarət qurğularının, diyirlənməyə qarşı qurğular, relsdən çıxma və aşmadan qoruyan qurğuların, bəmperlərin, qoruyucu qurğuların, ötürücülər və əyləclərin, özündəki bərkidilmələrin ətraflı təsviri ilə hərəkət mexanizmlərinin çertyojları;

– elektrik (elektron), pnevmatik və hidravlik avadanlığın sxemləri;

d) ölçülər, materiallar və kritik parametrlər, eləcə də son hədd vəziyyətlərin təhlil nəticələri göstərilməklə kritik komponentlərin çertyojları və hesablamaları. Yüklər və təsirlər bu texniki rəqlamentin uyğun olmalı və təhlükəsizliyi təmin etməlidir. Qaynaq birləşmələrinin tikişlərinin hesablanması kəsiklərin kəskin dəyişməsi yerlərində gərginliyin konsentrasiyası əmsallarını tətbiq etməklə onların yorğunluq möhkəmliyinin təmin edilməsi nəzərə alınmaqla həyata keçirilir;

e) əsas hərəkətverici qüvvələr, kütlələr, küləyin sürəti, dayaqqlar üçün altlıqlar, texniki nəzarətin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan bütün gərgin sahələr haqqında məlumatlar göstərilməklə daşıyıcı konstruksiyaların möhkəmlik və etibarlılığının hesablamalarının əsas nəticələri və yekunları;

f) 400 və daha çox sərnişin üçün nəzərdə tutulmuş qapalı binalar üçün hesablamaların yoxlanması ilə ehtiyat çıxışların və onların ölçülərinin təsviri ilə planlar, yanğın zamanı xüsusi təlimatlar;

g) tam və ya qismən tətbiq edilən və standartlar siyahısına daxil edilmiş, könüllü əsaslarla tətbiqi nəticəsində bu texniki rəqlamentin tələblərinə riayət olunmasının təmin edildiyi standartların siyahısı və qeyd edilən standartların tətbiq edilmədiy halda – texniki rəqlamentin tələblərinin gerçəkləşdirilməsinə yönəldilmiş qərarların təsviri;

h) quraşdırılmış attraksionun sınaqlar proqramı və metodikası;

i) ştatdan kənar vəziyyətlərin yarandığı halda, sərnişinlərin attraksiondan təxliyəsinə dair təlimat.

6.35. Attraksionların layihələndirilməsi zamanı aşağıdakıları ehtiva edən istismar sənədləri işlənib hazırlanır:

a) attraksionun pasportu və ya formulyarı;

b) attraksionun istismarına dair rəhbər sənəd;

c) attraksionun texniki xidməti və təmirinə dair rəhbər sənəd;

d) ehtiyat hissələrin və ləvazimatların siyahısı;

e) attraksionun quraşdırılması (yığılması, montajı), işə salınması, tənzimlənməsi və sınaqdan çıxarılmasına dair təlimat;

f) attraksionun daşınması və saxlanmasına dair təlimat;

g) attraksionun istismardan çıxarılması və utilizasiyasına dair təlimat;

h) bu bəndin "b" və "c" yarım bəndləri ilə nəzərdə tutulmuş sənədlərə müvafiq olaraq attraksionun istismarı və texniki xidmətinin uçot jurnalları (istismar və texniki xidmətə dair tələblərin yerinə yetirilməsinin uçotunu təmin edən məlumatlar göstərilməklə).

6.36. RB-1 və RB-2 potensial biomexaniki risk dərəcələrinə malik attraksionların uyğunluğunun qiymətləndirilməsi və texniki vəziyyətinə nəzarət tədbirlərinin keçirilməsi üçün məzmunu 5 nömrəli əlavədə verilmiş attraksion formulyarı (ayrıca sənəd şəklində) rəsmiləşdirilir.

6.37. RB-3 potensial biomexaniki risk dərəcəsinə malik attraksionlar üçün məzmunu 6 nömrəli əlavədə verilmiş attraksion pasportu rəsmiləşdirilir.

6.38. İstismara dair təlimat aşağıdakıları ehtiva etməlidir:

- a) attraksionun işinin təsviri, o cümlədən, əsas sistemlərin, mexanizmlərin, idarəetmə sistemlərinin və onların işinin ətraflı təsviri;
- b) bir sənişin modulunda və (və ya) ümumilikdə attraksionda sənişinlərin maksimal miqdarı çəkisinin göstərilməsi;
- c) istismara verilmə, istismarın dayandırılması prosedurlarına, eləcə də texniki səbəblərdən boşdayanmaya və təkrar istismara verilmə prosedurlarına dair tələblər;
- d) fəvqəladə hallarda fəaliyyətə dair tələblər də daxil olmaqla, içində sənişinlər olan attraksionun istismarını həyata keçirən operatorların iş qaydası;
- e) attraksionun biomexaniki təsirinin yolverilməz olduğu halda müsafirlər üçün attraksiondan istifadə qaydaları, eləcə də əlil sənişinlərə xidmət qaydaları;
- f) sənişinlər tərəfindən sağlamlıq vəziyyətinə, yaşına, boyuna və çəkisinə görə (zəruri olduqda) attraksiondan istifadənin məhdudlaşdırılmasına dair informasiya;
- g) sənişinlərin böyük hündürlükdən və ya yerə münasibətdə böyük mailliyə malik kreslolardan qəza təxliyə üsulları;
- h) attraksionun istismarının yolverilməz olduğu hava şəraitinin təsviri;
- i) içində sənişinlər olan attraksionun təhlükəsiz istismar qaydaları, attraksionun sənişinlərlə yüklənmə sxemləri (zəruri olduqda);
- j) kritik komponentlərlə və kritik parametrlərlə münasibətdə gündəlik yoxlamaların aparılma qaydası.

6.39. Texniki xidmət və təmirə dair rəhbəredici sənəd aşağıdakıları ehtiva etməlidir:

- a) kritik komponentlərin və kritik parametrlərin siyahısı, məhdud resurslu hissələrin siyahısı və onların əvəz edilmə qrafiki, texniki xidmət və təmirin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan əsas ölçüləri, prinsiplial elektrik, hidravlik, pnevmatik sxemləri əks etdirən yığılma çertyojları və şəkilləri;
- b) attraksionun açılışından öncə və işi başa çatdıqdan sonra attraksionun gündəlik texniki vəziyyətinin yoxlanılması prosedurunun təsviri;
- c) attraksionların ayrı-ayrı hissələrinin yığılması, sökülməsi, tənzimlənməsi və yağlanması qaydası, onların dövriliyi və tətbiq edilən sərifiyyat materialları;
- d) məzmunu və texniki tələbləri ətraflı şərh edilməklə texniki xidmət və təmir növlərinin siyahısı;
- e) elektrik avadanlığının texniki xidməti və təmirinə dair tövsiyələr;
- f) layihəçinin təsdiqi olmadan istismarçı və ya üçüncü şəxs tərəfindən modifikasiyaya qadağa;
- g) komponentlərin modifikasiyasının aparılması qaydası və şərtləri (yalnız layihəçinin göstərişi ilə və (və ya) onunla razılaşdırılmaqla).

6.40. Istismardan çıxarılma və utilizasiyaya dair təlimatlar aşağıdakıları əks etdirməlidir.

- a) attraksionun istismardan çıxarılma qaydası;
- b) tərkibində təhlükəli maddələr olan elektron komponentlərin və ayrı-ayrı hissələrin utilizasiya xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla, ayrı-ayrı hissələrin təhlükəsiz utilizasiya qaydası.

6.41. Attraksionun istismar sənədləri Azərbaycan dilində və qanunvericiliyində müvafiq tələblərin olduğu halda, attraksionun istismar edildiyi dövlətin dövlət dilində (dillərində) icra edilir. Istismar sənədləri kağız daşıyıcılarda icra edilir (zəruri olduğu halda, onlara istismar sənədlərinin elektron daşıyıcılarda komplekti əlavə edilə bilər).

7. Attraksionların istehsalı zamanı təhlükəsizlik tələbləri

7.1. Attraksionların istehsalı zamanı onların layihə-konstruktor sənədlərinə uyğunluğu təmin edilməlidir.

7.2. Attraksionların komponentləri və detallarının hazırlanması üçün yalnız layihə-konstruktor sənədləri ilə nəzərdə tutulmuş konstruksiya materiallarından istifadə edilməlidir. Konstruksiya materiallarının layihəçi ilə razılaşdırılmadan əvəz edilməsinə icazə verilmir.

7.3. Xüsusi diqqət qaynaq birləşmələrinə və kritik komponentlər üçün seçilmiş materialların qaynaq edilə bilməsinə yetirilməlidir.

7.4. Bərkidici məmulatlar layihəçi tərəfindən müəyyən edilmiş etibarlılıq tələblərinə uyğun olmalıdır.

7.5. Attraksionun təhlükəsizliyinin asılı olduğu materiallar, detallar, qurğular və hissələr texnik tələblərə, hesablama xarakteristikalarına və texniki rəqlamentin digər qüvvəyə minmiş rəqlamentlərinin onlara şamil olunan təhlükəsizlik tələblərinə uyğun olmalıdır.

7.6. Kritik komponentlər onların sonradan eyniləşdirilməsi mümkünliyünün təmin edilməsi üçün dəqiq və aydın olmalı və baxış üçün əlçatan yerdə yerləşməli olan istehsalçı və ya podratçının markalanmasına malik olmalıdır.

7.7. Kritik komponentlər üçün tədarük edilən bütün materiallar və komplektləşdiricilər zəruri sənədləri rəsmiləşdirməklə giriş nəzarətindən (verifikasiyadan) keçməlidirlər.

7.8. İstehsal prosesində istər istehsalçının özü, istərsə də onun tədarükçüləri tərəfindən istehsal edilmiş materiallara (sərfiyyat materialları da daxil olmaqla) və komponentlərə nəzarət həyata keçirilməlidir.

7.9. Layihə-konstruktor sənədlərində kritik komponentlər üçün onların istehsalı prosesində sınaqların keçirilməsinin zəruri olduğunun göstərildiyi halda, istehsalçı onların həyata keçirilməsini təmin etməlidir.

7.10. Layihə-konstruktor sənədlərinin yoxlanması zamanı və ya texniki tələblərdə bu detallar və ya qovşaqların təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün vacib olmasının və onlar üçün sınaqların zəruri olduğunun göstərildiyi halda, istehsalçı bu sınaqların keçirilməsini təmin etməlidir.

7.11. Dağıdıcı olmayan nəzarət attraksionun layihələndirilməsi zamanı formalaşdırılmış və layihə-konstruktor sənədləri ilə birlikdə istehsalçıya təqdim edilmiş kritik komponentlərin siyahısı ilə nəzərdə tutulmuş kritik komponentlər və element birləşmələri ilə bağlı tətbiq edilməlidir.

7.12. İstehsalçı hər bir material və hər bir komponent üçün əsas təhlükəsizlik xarakteristikalarının və keyfiyyət göstəricilərinin layihə-konstruktor sənədlərində göstərilmiş tələblərə uyğunluğunu təmin etməli və müvafiq istehsal prosedurları nəzərdə tutmalıdır.

7.13. Attraksionun konstruksiyasında istifadə edilən zəncirlər, polad kanatlar, tekstil kanatlar və lentlər aşağıdakı informasiyanı özündə əks etdirən şəhadətnaməyə malik olmalıdır:

- a) istehsalçının adı və onun yerləşmə yeri (ünvanı);
- b) zəncirin, polad kanatın, tekstil kanatın və ya lentin nominal ölçü, konstruksiya və material haqqında məlumatları özündə əks etdirən marka;
- c) sınaqların istifadə olunmuş həyata keçirilmə metodu;
- d) minimal qırılan (və ya dağıdan) yük.

7.14. Texniki rəqlamentin 7.13-cü bəndində göstərilmiş şəhadətnamə formasını Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi təsdiq edir.

7.15. Zəncirin, kanatın və ya lentin yığıma vahidi olmayan hər bir hissəsi üzərinə vurulmuş markalanmaya, bunun mümkün olmadığı hallarda isə - istehsalçının adı və onun yerləşmə yeri (ünvanı) göstərilməklə lövhəcik və ya çıxarıla bilməyən halqaya malik olmalıdır.

7.16. İstehsalçı attraksionun bütün metal hissələrinin korroziyadan, taxta hissələrinin çürümədən, attraksionun şüşə-plastik və polimer materiallarının köhnəlmədən layihəçi tərəfindən göstərilmiş müdafiə üsulunu təmin etməlidir. İstismar zamanı bu cür hissələrin yoxlanma dövriliyi istismar sənədlərində göstərilməlidir. Konstruksiya poladından içiboş seksiyaların istifadəsi zamanı daxili korroziyanın qarşısının alınması zərurəti nəzərə alınmalıdır.

7.17. Attraksionların metal konstruksiyalarının kritik komponentlərinin, o cümlədən, dəyişən yükləri qəbul edən qaynaq birləşmələri onların təhlükəsizliyini təmin etməlidir.

7.18. Hər bir attraksionda istehsalçının aşağıdakı məlumatları ehtiva edən məlumat lövhəciyi quraşdırılmalıdır:

- a) istehsalçının və (və ya) satıcının (tədarükçünün) adı və yerləşmə yeri;
- b) attraksionun adı və (və ya) işarəsi (modelin tipi (nömrəsi));
- c) məmulatın zavod nömrəsi;
- d) istehsal ayı və ili.

7.19. Texniki rəqlamentin 7.18-ci bəndində göstərilmiş informasiya lövhəciyindəki məlumatlar attraksionun bütün xidmət müddəti ərzində aydın və yaxşı görünən təsviri təmin edən istənilən üsulla vurula bilər. Lövhəcik dövlət dilində və ya qanunvericiliyində müvafiq

tələblərin olduğu halda, attraksionun quraşdırıldığı dövlətin dövlət dilində (dillərində) tərtib edilməlidir.

8. Attraksionların təhlükəsiz quraşdırılması (yığılması, montajı) və tənzimlənməsinin təmin edilməsi

8.1. Attraksionun quraşdırılması (yığılması, montajı) zamanı təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün istismara verilməzdən əvvəl aşağıdakı tələblər yerinə yetirilməlidir:

a) attraksionun quraşdırılması (yığılması, montajı) quraşdırılmaya (yığılmaya, montaja), işə salınmaya, tənzimləməyə və sınaqdan keçirilməyə dair təlimata və quraşdırılmaya (yığılmaya, montaja), nizamlamaya və tənzimləməyə dair göstərişləri ehtiva edən digər istismar sənədlərinə müvafiq olaraq həyata keçirilir;

b) istismarçı və ya onun tərəfindən səlahiyyət verilmiş şəxs əmin olmalıdır ki, attraksion, istismar sənədlərində olan göstərişlərə əsasən bu məqsəd üçün münasib olan sahədə yerləşir. Əmin olmaq lazımdır ki:

– qrunnt attraksionun yükünə təhlükəsiz davam gətirə bilər;

– meydança attraksionun quraşdırılması (yığılması, montajı) formulyarına və təlimatına müvafiq olaraq attraksionun təhlükəsiz quraşdırılması (yığılması, montajı) və istismarı üçün kifayət qədər yastı, hamar və möhkəmdir.

– Attraksionun quraşdırılmasından (yığılmasından, montajından) sonra qrunnt, xüsusi olaraq, əlverişsiz hava şəraitində daşıyıcı qabiliyyətinin pisləşməsinə əmin olmaq üçün müntəzəm olaraq yoxlanmalıdır. Attraksionun altındakı meydança attraksiona qrunnt sularının təsir riskinin olduğu halda drenajla təchiz edilməlidir;

c) istismarçı, zəruri olduqda müvafiq orqanın tövsiyələrini nəzərə almaqla, attraksionun quraşdırılması (yığılması, quraşdırılması) və ya istismarı zamanı təhlükə yarada biləcək yeraltı kommunikasiyaların və ya hava xətlərinin yerini müəyyən etməlidir. Kommunikasiyanın personal və ya müsafirlər üçün təhlükə mənbəyi ola biləcəyi halda bu cür təhlükənin qarşısının alınması üçün və ya münasib və lazımi şəkildə yerləşdirilmiş baryerlərdən istifadə vasitəsilə və ya digər üsulla bütün məqsədəuyğun və mümkün ehtiyat tədbirləri görülməlidir.

– Qruntda dirəklər və ya payaların quraşdırılması və yaxud səngər və ya çuxurların qurulması işlərinin aparılması zamanı yeraltı kommunikasiyaların zədələnməməsi təmin edilməlidir. Bu cür işlərə başlamazdan əvvəl yeraltı kommunikasiyaların olmasının əvvəlcədən müəyyən edilmədiyi halda, kommunikasiyaların aşkarlanmasının xüsusi metodları tətbiq edilməlidir;

d) attraksionların quraşdırılması zamanı istismarçı aşağıdakı prinsipləri rəhbər tutmalıdır:

– attraksionun küləyin təsiri altında qruntdan təhlükəli ayrılması ehtimalı nəzərə alınmalıdır;

– attraksionlar ehtiyatlı yerləşdirilməlidirlər ki, müsafirlər müəyyən edilmiş yerlərdə hər bir attraksiona təhlükəsiz girişə və ondan təhlükəsiz çıxışa malik olsunlar, fəvqəladə hallarda təhlükəli tıxaca səbəb ola biləcək dar keçidlər olmasın;

– giriş yollarında attraksionlar və attraksionların yardımçı qurğular arasında və onların üzərində qəza xidmətlərinin nəqliyyat vasitələri üçün girişi, eləcə də, stasionar yanğın hidrantlarına girişi (o cümlədən, müsafirlərin təxliyəsi zamanı) təmin etmək üçün kifayət qədər məsafə nəzərdə tutulmalıdır;

– qonşu attraksionlar, qurğular və ya məşğul olan digər zonalar arasında yanğın zamanı alovun yayılması riskini minimuma endirmək üçün kifayət qədər məsafə olmalıdır;

– attraksionların kəsişdiyi və ya bir birinin içindən keçdiyi halda, minimum hər bir attraksion üçün təhlükəsizlik konturları tətbiq edilməlidir. İstismarçı istər sənişinlərin, istərsə də digər müsafirlərin təhlükəsizlik konturlarına riayət olunmasını təmin etməlidir;

– uşaqlar üçün jetonla işləyən attraksionlar üçün onlar arasında məsafə təhlükəsizlik konturlarına riayət olunması şərti ilə dəyişə bilər;

e) attraksionun özül üzərində quraşdırıldığı (yığıldığı, montajı) halda, özülün təhlükəsizliyi attraksionun quraşdırılmasına (yığılmasına, montajına) başlamazdan əvvəl

təsdiq edilməlidir. Özüllər tikinti sahəsində qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olmalıdır;

f) attraksionların özüsüz quraşdırıldığı halda, attraksionun işi zamanı attraksionun yerdəyişməsi və ya aşmasına gətirib çıxarmalı olmayan dinamik yüklər nəzərə alınmalıdır;

g) attraksionun quraşdırılması (yığılması, montajı) işləri sona çatdıqdan sonra istehsalçının tövsiyələrinə müvafiq olaraq onun nizamlanması və tənzimlənməsi həyata keçirilməlidir.

8.2. Attraksionların istismara verilməsi qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

9. Attraksionların istismarı zamanı təhlükəsizlik tələbləri

9.1. Attraksionların istismarı zamanı:

a) istismar sənədlərinin tələbləri yerinə yetirilməli, müvafiq jurnallar aparılmalı;

b) attraksiona girişin qarşısında müsafirlər üçün attraksiondan istifadə qaydaları, eləcə də attraksionun biomexaniki təsirinin yolverilən olduğu əlil sənişinlərə xidmət qaydaları yerləşdirilməli;

c) attraksiona girişin qarşısında sağlamlıq vəziyyətinə, yaşa, boya və çəkiyə görə attraksiondan istifadənin məhdudlaşdırılması (istismar sənədləri ilə nəzərdə tutulduğu halda) haqqında məlumat yerləşdirilməlidir. Məlumat Azərbaycan dilində və dövlət qanunvericiliyində müvafiq tələblərin olduğu halda, attraksionun quraşdırıldığı dövlətin dövlət dilində (dillərində) tərtib edilməlidir;

d) sənişinlərin boyu və çəkisinin ölçülməsi üçün vasitələr (istismar sənədləri ilə nəzərdə tutulduğu halda) olmalı;

e) hər bir istismar edilən attraksionun girişinin qarşısında yoxlamaları aparmış təşkilat göstərilməklə sonuncu illik yoxlamanın tarixi haqqında və ən yaxın illik yoxlama tarixi haqqında məlumatları ehtiva edən informasiya lövhəsi yerləşdirilməlidir. Lövhə oxuna bilən, hava təsirlərindən və bilərəkdən zədələnmədən müdafiə edilmiş olmalıdır;

f) attraksionun pultu ilə yanaşı attraksionun əsas texniki xarakteristikaları haqqında məlumatları əks etdirən lövhəciklər yerləşdirilməli;

g) tibbi dərman qutuları olmalı;

h) zəruri təxliyə nişanları, sənişinlərin böyük hündürlükdən və ya yerə nisbətə böyük mailliyə malik kreslolardan təxliyəsinə dair plan tədbirlər yerləşdirilməli;

i) sənişinlərin sənişin modullarından təxliyəsi vasitələri (istismar sənədləri ilə nəzərdə tutulduğu halda) mövcud olmalı;

j) xidməti personalın iş yerində attraksiona xidmət üzrə əsas qaydalar yerləşdirilməli;

k) attraksionun sənişinlərlə yüklənmə sxemləri yerləşdirilməli (istismar sənədləri ilə nəzərdə tutulduğu halda);

l) xidməti personalın iş yerində personalla bağlı kritik komponentlər və kritik parametrlərlə münasibətdə gündəlik yoxlamaların aparılması qaydasına dair lövhəciklər yerləşdirilməli;

m) attraksionun istismara gündəlik buraxılmasına dair jurnalda qeydlər aparılmaqla attraksionun gündəlik yoxlamaları aparılmalı;

n) attraksionun işlədiyi və işləmədiyi halda müsafirlərin təhlükəli zonalara (sənişin modullarının, mexanizmlərin hərəkət zonaları, elektrik avadanlığı şkafları, xidməti personal üçün platformalar və pilləkənlərə) sərbəst girişi istisna edilməli;

o) attraksionun yolverilməz istifadəsi istisna edilməli;

p) personalın təhlükəsiz iş yerləri təşkil edilməli;

q) attraksion meydançasında küləyin gücünün və ətraf havanın temperaturunun ölçülməsi üçün cihazlar (istismar sənədləri ilə nəzərdə tutulduğu halda) quraşdırılmalıdır.

9.2. İstismarçı attraksionların gündəlik və illik yoxlamalarını, eləcə də istismar sənədləri ilə nəzərdə tutulmuş digər yoxlama növlərini həyata keçirir.

9.3. İstismarda olmuş attraksionlar üçün istismarın uzunmüddətli (12 aydan çox) dayandırılması, texniki səbəblərdən boşdayanmadan sonra attraksionun qismən və ya tam sökülməsi zamanı istismarçı tərəfindən attraksionun tam yoxlanması yerinə yetirilir.

9.4. Attraksionların texniki xidməti və təmiri istismar sənədlərinə müvafiq olaraq həyata keçirilir.

9.5. Attraksionun əsas daşıyıcı konstruksiyasının və əvəz edilə bilməyən hissələrinin təyin edilmiş xidmət müddətinin bitdiyi halda, attraksionun istismarçı tərəfindən istismarı dayandırılmalıdır.

9.6. Attraksionun təyin edilmiş xidmət müddəti bitdikdən sonra onun qalıq resursun qiymətləndirilməsi həyata keçirilmədən sonrakı təyinatı üzrə istifadəsi yolverilmezdir.

9.7. Təyin edilmiş xidmət müddəti bitmiş attraksionun qalıq resursunun qiymətləndirilməsi qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada akkreditasiya olunmuş təşkilat tərəfindən müayinə formasında həyata keçirilir.

9.8. Attraksionun müayinəsi zamanı aşağıdakılar müəyyən edilir:

a) təyin edilmiş xidmət müddəti bitmiş attraksionun texniki rəqlamentin şamil olunan tələblərinə uyğunluğu;

b) attraksionun texniki rəqlamentin ona şamil olunan tələblərinə uyğunluğunun təmin edilməsi üçün zəruri tədbirlər və onların yerinə yetirilməsi müddətləri.

9.9. Attraksionun müayinəsi zamanı:

a) qüsurlar, nasazlıqlar, köhnəlmə və korroziya dərəcələri aşkarlanmış attraksionun avadanlığın vəziyyətinin müəyyən edilməsi;

b) metal konstruksiyaların, sənişin modullarının, fiksasiya edici qurğuların vəziyyəti, sənişin kreslolarının, şassilər, tormoz qurğularının, idarəetmə sistemlərinin bərkidilmə etibarlılığına nəzarət;

c) elektrik zəncirləri və elektrik avadanlığının izolyasiya sınaqları, attraksion avadanlığının torpaqlanmasına (sıfırlanmasına) vizual və ölçü nəzarəti həyata keçirilir.

9.10. Aparılmış müayinə haqqında məlumatlar attraksionun formulyarında göstərilir.

9.11. Müayinə nəticələri əsasında attraksionun istismar şərtlərini və mümkün uzadılma müddətini özündə əks etdirən rəy rəsmiləşdirilir.

9.12. Qalıq resursun qiymətləndirilməsi texniki vəziyyətin qiymətləndirilməsi (texniki şəhadətləndirmə) çərçivəsində aparılmalıdır.

9.13. Layihəçinin razılığı olmadan attraksionda modifikasiyalarının yerinə yetirilməsinə icazə verilmir.

10. Daşınma, saxlanma və utilizasiya zamanı attraksionların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi

10.1. Attraksionların daşınması və saxlanması istismar sənədləri ilə nəzərdə tutulmuş təhlükəsizlik tələbləri nəzərə alınmaqla həyata keçirilməlidir.

10.2. İstismar sənədlərində attraksionun təhlükəsiz utilizasiyasına dair tövsiyələr müəyyən edilməlidir.

11. Attraksionların təhlükəsizlik tələblərinə uyğunluğunun təmin edilməsi

11.1. Attraksionların texniki rəqlamentə uyğunluğu bilavasitə ona şamil olunan tələblərinin yerinə yetirilməsi və yaxud beynəlxalq və regional (dövlətlərarası) standartların tələblərinin, onların olmadığı halda isə - tətbiqi nəticəsində rəqlamentin tələblərinə riayət olunmasının təmin edildiyi (dövlət) standartlarının yerinə yetirilməsi yolu ilə təmin edilir.

11.2. Attraksionların tədqiqat (sınaq) və ölçü metodları, ölçü qaydaları, o cümlədən, rəqlamentin tələblərinin tətbiq edilməsi və icrası attraksionların uyğunluğunun qiymətləndirilməsinin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan nümunələrin götürülməsi qaydalarını özündə əks etdirən standartlar siyahısına daxil edilmiş standartlarda müəyyən edilir.

12. Attraksionların uyğunluğunun qiymətləndirilməsi

12.1. Ölkə ərazisində dövriyyəyə buraxılan attraksionlar rəqlamentin və qüvvəyə minmiş digər texniki rəqlamentlərinin ona şamil olunan tələblərinə uyğunluğu baxımından qiymətləndirilməlidir.

12.2. Texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğun qiymətləndirilməsi uyğunluğun

təsdiqi, qeydiyyatata alınması texniki vəziyyətin və qiymətləndirilməsi (texniki şəhadətləndirmə) formalarında həyata keçirilir.

13. Uyğunluğun təsdiqi

13.1. Attraksionların texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğunun təsdiqi məcburi sertifikatlaşdırma və ya uyğunluğun bəyan edilməsi formasında həyata keçirilir.

13.2. Attraksionun texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğunun təsdiqi aşağıdakı formada həyata keçirilir:

a) RB-1 potensial biomexaniki risk dərəcəsinə malik attraksionlarla bağlı sertifikatlaşdırma orqanı tərəfindən məcburi sertifikatlaşdırma formasında;

b) şəxsi sübutlar və sertifikatlaşdırma orqanının, Vahid reyestrinə daxil edilmiş akkreditasiya olunmuş sınaq laboratoriyasının (mərkəzinin) (bundan sonra – sınaq laboratoriyası (mərkəzi)) iştirakı ilə əldə olunmuş sübutlar əsasında RB-2, RB-3 potensial biomexaniki risk dərəcələrinə malik attraksionlarla bağlı uyğunluğun bəyan edilməsi formasında.

13.3. Uyğunluq bəyannaməsi və ya uyğunluq sertifikatı haqqında məlumatlar, o cümlədən, onların qüvvədə olma müddəti attraksionun formulyarında və ya attraksionun pasportunda göstərilir.

13.4. Attraksionun uyğunluğunun təsdiqi üçün ərizəçi texniki rəqlamentin təhlükəsizlik tələblərinə uyğunluğu təsdiq edən aşağıdakıları özündə əks etdirən sənədlər komplektini formalaşdırır:

a) təhlükəsizliyin əsaslandırılması;

b) istismar sənədləri;

c) müqavilə (tədarük müqaviləsi) və mal-müşayiət sənədləri (partiya, tək məmulat üçün);

d) istehsalçının keyfiyyətin idarəetmə sisteminin sertifikatı (mövcud olduqda);

e) attraksionun istehsalçı, istehsalçı tərəfindən səlahiyyət verilmiş şəxs, satıcı (mövcud olduğu halda) və (və ya) sınaq laboratoriyaları (mərkəzləri) tərəfindən aparılmış sınaqlarının protokolları;

f) materialların və komplektləşdirici məmulatların uyğunluğunun təsdiqinə dair sənədlər (uyğunluq sertifikatı və ya uyğunluq bəyannaməsi) və ya onların sınaq protokolları (mövcud olduğu halda);

g) attraksionun tərkib hissələrinin, komponentlərinin (elementlərinin) qüvvəyə minmiş digər texniki rəqlamentlərinin ona şamil olunan tələblərinə uyğunluğunun təsdiq edilməsinə dair sənədlər;

h) attraksionun uyğunluğunun təsdiqinə dair xarici sertifikatlaşdırma orqanlarından alınmış sənədlər (mövcud olduğu halda);

i) attraksionun texniki rəqlamentin tələblərinə cavab verdiyi 11.1-ci bəndində göstərilmiş standartların siyahısı (istehsalçı tərəfindən tətbiq edildiyi halda);

j) attraksionun texniki rəqlamentin təhlükəsizlik tələblərinə uyğunluğunun təsdiq edən digər sənədlər (mövcud olduğu halda).

14. Attraksionların uyğunluğunun bəyan edilmə qaydası

14.1. Attraksionların uyğunluğunun bəyan edilməsi aşağıdakı sxemlər əsasında həyata keçirilir:

1) 1d sxemi – RB-2 və RB-3 potensial biomexaniki risk dərəcələrinə malik seriyalı buraxılan attraksionlar üçün tətbiq edilir və ərizəçi tərəfindən yerinə yetirilən aşağıdakı fəaliyyətləri ehtiva edir:

– texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplektinin formalaşdırılması;

– istehsalat nəzarətinin həyata keçirilməsi;

– istehsal prosesinin attraksionların bu texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğunu təmin etməsi üçün bütün zəruri tədbirlərin görülməsi;

– ərizəçinin sınaq laboratoriyasında və (və ya) sınaq laboratoriyasında (mərkə-

zində) nümunələrin sınaqlarının həyata keçirilməsi;

– uyğunluq bəyannaməsinin qəbul edilməsi və qeydiyyatı;

b) 2d sxemi – RB-2 və RB-3 potensial biomexaniki risk dərəcələrinə malik attraksionlar partiyası (tək məmulat) üçün tətbiq edilir və ərizəçi tərəfindən yerinə yetirilən aşağıdakı fəaliyyətləri ehtiva edir:

– texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplektinin formalaşdırılması;

– ərizəçinin sınaq laboratoriyasında və (və ya) sınaq laboratoriyasında (mər-kəzində) nümunələrin sınaqlarının həyata keçirilməsi;

– uyğunluq bəyannaməsinin qəbul edilməsi və qeydiyyatı.

c) 5d sxemi – RB-2 potensial biomexaniki risk dərəcəsinə malik seriyalı buraxılan attraksionlar üçün onların istismar yerində quraşdırılmasından (yığılmasından, montajından) öncə sınaqların tam həcmdə aparılmasının mümkün olmadığı halda tətbiq edilir və ərizəçi tərəfindən yerinə yetirilən aşağıdakı fəaliyyətləri ehtiva edir:

– texniki rəqlamentin 13.4-ci bəndində__göstərilmiş sənədlər komplektinin formalaşdırılması;

– istehsalat nəzarətinin həyata keçirilməsi;

– istehsal prosesinin attraksionların bu texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğunu təmin etməsi üçün bütün zəruri tədbirlərin görülməsi;

– sertifikatlaşdırma orqanına (sınaq laboratoriyasına (mər-kəzinə)) attraksionun tipinin tədqiqinin həyata keçirilməsinə dair ərizənin aşağıdakı üsullardan biri ilə göndərilməsi;

– planlaşdırılmış istehsal üçün attraksion nümunəsinin bütün gələcək məhsulların tipik nümayəndəsi kimi tədqiqi;

– attraksionun nümunələri və ya kritik komponentlərinin texniki sənədlərinin, sınaqlarının təhlili.

Attraksionun tipinin tədqiq nəticələri sınaq laboratoriyasının (mər-kəzinin) attraksion tipinin bu texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğuna qiymət verdiyi rəydə (uyğunluq sertifikatında) və (və ya) protokolda rəsmiləşdirilir.

Ərizəçi rəy (uyğunluq sertifikatı) və (və ya) protokol əsasında uyğunluq bəyannaməsi qəbul edir və qeydiyyatdan keçirir;

d) 6d sxemi – RB-2 potensial biomexaniki risk dərəcəsinə malik seriyalı buraxılan attraksionlar üçün istehsalçıda sertifikatlaşdırılmış idarəetmə sisteminin olduğu halda tətbiq edilir və ərizəçi tərəfindən texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş, dövlətin akkreditasiya orqanından akkreditasiya olunmuş və ölkə qanunvericiliyinə müvafiq olaraq hüquqi şəxs qismində qeydiyyatdan keçmiş idarəetmə sistemlərinin sertifikatlaşdırılması sistemi tərəfindən verilmiş idarəetmə sistemine dair sertifikatın (idarəetmə sistemine dair sertifikatın surətinin) da daxil olduğu sənədlər komplektinin formalaşdırılmasını əks etdirir.

14.2. İstehsalçı istehsal prosesinin attraksionların texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunluğunu təmin etməsi üçün istehsalat nəzarəti həyata keçirir və bütün zəruri tədbirləri görür, sınaq laboratoriyasında (mər-kəzində) nümunələrin sınaqlarını yerinə yetirir, uyğunluq bəyannaməsi qəbul edir və qeydiyyatdan keçirir.

14.3. 1d, 5d və 6d sxemləri üzrə uyğunluğun bəyan edilməsi zamanı ərizəçi dövlətin ərazisində onun qanunvericiliyinə müvafiq olaraq qeydiyyatdan keçmiş istehsalçı və ya istehsalçı tərəfindən səlahiyyət verilmiş şəxs olan hüquqi və ya fərdi sahibkar qismində fiziki şəxs ola bilər.

14.4. 2d sxemi üzrə uyğunluğun bəyan edilməsi zamanı ərizəçi dövlətin ərazisində onun qanunvericiliyinə müvafiq olaraq qeydiyyatdan keçmiş istehsalçı və ya satıcı və yaxud istehsalçı tərəfindən səlahiyyət verilmiş şəxs olan hüquqi və ya fərdi sahibkar qismində fiziki şəxs ola bilər.

14.5. Uyğunluq bəyannaməsi Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrolo-giya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin qərarı ilə təsdiq edilmiş vahid forma əsasında rəsmiləşdirilir. Uyğunluq bəyannaməsində bəyan edilən attraksionların aid olduqları potensial biomexaniki risklərin dərəcəsi göstərilir.

14.6. Uyğunluq bəyannaməsi müəyyən edilmiş qaydada qeydiyyatdan keçməlidir. Uyğunluq bəyannaməsinin qüvvədə olma müddəti onun verilmiş uyğunluq sertifikatlarının və

qeydiyyatdan keçmiş uyğunluq bəyannamələrinin Vahid reyestrində qeydiyyata alınması tarixindən başlayır. Uyğunluq bəyannaməsinin qüvvədə olma müddəti attraksionun təyin edilmiş xidmət müddətinə və ya təyin edilmiş resursuna uyğundur.

14.7. Ərizəçi uyğunluq bəyannaməsinin və texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplektini uyğunluq bəyannaməsinin qüvvədə olma müddətinin bitməsi tarixindən 10 (on) il ərzində saxlamalıdır.

14.8. Texniki rəqlamentin 13.4-ci bəndində göstərilmiş sənədlər komplekti dövlət nəzarət orqanı tərəfindən onların tələbi ilə təqdim edilir.

15. Attraksionların sertifikatlaşdırılmasının aparılma qaydası

15.1. RB-1 potensial biomexaniki risk dərəcəsinə malik attraksionların sertifikatlaşdırılması aşağıdakı sxemlər üzrə həyata keçirilir:

a) 1s sxemi – seriyalı buraxılan attraksionlar üçün tətbiq edilir və aşağıdakı fəaliyyətləri ehtiva edir:

– ərizəçi texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplektini formalaşdırır və sertifikatlaşdırma orqanına sertifikatlaşdırma üçün ərizə verir;

– sertifikatlaşdırma orqanı təqdim edilmiş sənədlərin təhlilini və bəyan edilmiş məhsulun eyniləşdirilməsini, o cümlədən, potensial biomexaniki risk dərəcəsi üzrə eyniləşdirilməsini aparır, sınaq laboratoriyasında (mərkəzində) sınaqların aparılması üçün ərizəçidən nümunələr götürür, sınaqlar proqramını müəyyən edir;

– sınaq laboratoriyası (mərkəzi) avadanlıq nümunələrinin sınaqlarını həyata keçirir;

– sertifikatlaşdırma orqanı istehsalçının istehsalatının vəziyyətini və attraksion nümunələrinin aparılmış sınaqlarının nəticələrini təhlil edir və nəticələrin müsbət olduğu halda, ərizəçiyə uyğunluq sertifikatı verir;

– sertifikatlaşdırma orqanı sınaq laboratoriyasında attraksionların nümunələrinin sınaqları və (və ya) istehsalat vəziyyətinin təhlili vasitəsi ilə sertifikatlaşdırılmış avadanlığa təftiş nəzarəti həyata keçirir;

b) 2s sxemi – istehsalçıda sertifikatlaşdırılmış idarəetmə sisteminin olduğu halda seriyalı buraxılan attraksionlar üçün tətbiq edilir və aşağıdakı fəaliyyətləri ehtiva edir:

– ərizəçi texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş, mütləq şəkildə idarəetmə sisteminin sertifikatlaşdırılması orqanı tərəfindən verilmiş idarəetmə sistemə dair sertifikatın (idarəetmə sistemə dair sertifikatın surətinin) daxil olduğu sənədlər komplektini formalaşdırır və sertifikatlaşdırma orqanına sertifikatlaşdırma üçün ərizə verir;

– sertifikatlaşdırma orqanı təqdim edilmiş sənədlərin təhlilini və bəyan edilmiş məhsulun eyniləşdirilməsini, o cümlədən, potensial biomexaniki risk dərəcəsi üzrə eyniləşdirilməsini aparır, sınaq laboratoriyasında (mərkəzində) sınaqların aparılması üçün ərizəçidən nümunələr götürür, sınaqlar proqramını müəyyən edir;

– sınaq laboratoriyası (mərkəzi) avadanlıq nümunələrinin sınaqlarını həyata keçirir;

– sertifikatlaşdırma orqanı istehsalçının istehsalatının vəziyyətini və attraksion nümunələrinin aparılmış sınaqlarının nəticələrini təhlil edir və nəticələrin müsbət olduğu halda, ərizəçiyə uyğunluq sertifikatı verir;

– sertifikatlaşdırma orqanı sınaq laboratoriyasında attraksionların nümunələrinin sınaqları və (və ya) istehsalçının sertifikatlaşdırılmış idarəetmə sistemə menecment sistemlərinin sertifikatlaşdırılması orqanı tərəfindən aparılmış təftiş nəzarəti nəticələrinin təhlili vasitəsi ilə sertifikatlaşdırılmış attraksionlara təftiş nəzarəti həyata keçirir;

c) 3s sxemi – attraksionlar partiyası (tək məmumat) üçün tətbiq edilir və aşağıdakı fəaliyyətləri ehtiva edir:

– ərizəçi texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplektini formalaşdırır və sertifikatlaşdırma orqanına sertifikatlaşdırma üçün ərizə verir;

– sertifikatlaşdırma orqanı təqdim edilmiş sənədlərin təhlilini və bəyan edilmiş məhsulun eyniləşdirilməsini, o cümlədən, potensial biomexaniki risk dərəcəsi üzrə eyniləşdirilməsini aparır, sınaq laboratoriyasında (mərkəzində) sınaqların aparılması üçün ərizəçidən nümunələr götürür, sınaqlar proqramını müəyyən edir;

– sınaq laboratoriyası (mərkəzi) avadanlıq nümunələrinin sınaqlarını həyata keçirir. Attraksionun quraşdırılma (yığılma, montaj) yerinə bütünlüklə deyil, ayrı-ayrı hissələrlə daşındığı halda, sınaqlar onun istismar yerində quraşdırılmasından (yığılmasından, montajından) və nizamlanmasından sonra həyata keçirilir;

– sertifikatlaşdırma orqanı attraksion nümunələrinin sınaqlarının nəticələrini təhlil edir və nəticələrin müsbət olduğu halda, ərizəçiyə uyğunluq sertifikatı verir;

d) 9s sxemi – xarici istehsalçı tərəfindən tədarük edilən məhdud həcmdə attraksion partiyası üçün tətbiq edilir və aşağıdakı fəaliyyətləri ehtiva edir:

– ərizəçi texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplektini formalaşdırır və sertifikatlaşdırma orqanına sertifikatlaşdırma üçün ərizə verir. Bu zaman texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndinin "h" yarım bəndində göstərilmiş sənədlərin təqdim edilməsi vacibdir;

– sertifikatlaşdırma orqanı ərizəçi tərəfindən təqdim edilmiş sənədlər komplektinin təhlilini və bəyan edilmiş attraksionların eyniləşdirilməsini, o cümlədən, potensial biomexaniki risk dərəcəsi üzrə eyniləşdirilməsini aparır və nəticələrin müsbət olduğu halda, ərizəçiyə uyğunluq sertifikatı verir.

15.2. 1s, 2s və 9s sxemləri üzrə sertifikatlaşdırma zamanı ərizəçi, qanunvericiliyə müvafiq olaraq onun ərazisində qeydiyyatdan keçmiş, istehsalçı və ya istehsalçı tərəfindən səlahiyyət verilmiş şəxs olan hüquqi şəxs və ya fərdi sahibkar qismində fiziki şəxs ola bilər.

15.3. 3s sxemi üzrə sertifikatlaşdırma zamanı ərizəçi qanunvericiliyə müvafiq olaraq onun ərazisində qeydiyyatdan keçmiş, istehsalçı və ya satıcı və yaxud istehsalçı tərəfindən səlahiyyət verilmiş şəxs olan hüquqi şəxs və ya fərdi sahibkar qismində fiziki şəxs ola bilər.

15.4. Sertifikatlaşdırma

15.5. Sxeminin seçilməsi ərizəçi tərəfindən texniki rəqlamentin müddəaları nəzərə alınmaqla həyata keçirilir.

15.6. Ərizəçi sertifikatlaşdırma üçün ərizə ilə Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin sertifikatlaşdırma orqanlarının və sınaq laboratoriyalarının (mərkəzlərinin) Vahid reyestrinə daxil edilmiş, müvafiq akkreditasiya sahəsinə malik istənilən sertifikatlaşdırma orqanına müraciət edə bilər. Sertifikatlaşdırmanın aparılmasına dair ərizə ərizəçi tərəfindən rəsmiləşdirilir və aşağıdakıları ehtiva etməlidir:

- a) ərizəçinin adı və yerləşmə yeri;
- b) istehsalçının adı və yerləşmə yeri;
- c) attraksiona (onun tərkibi) haqqında məlumatlar və onun eyniləşdirmə əlamətləri (attraksionun adı, tipi və növü), istismar sənədlərində göstərilmiş texniki xarakteristikalar, xarici iqtisadi fəaliyyətinin vahid mal nomenklaturası kodu, attraksionun istehsal edilməsi üçün əsas olan sənəd, buraxılış forması (seriyalı istehsal və ya partiya), müqavilənin (kontraktın) rəkvizitləri;
- d) istifadə olunan standartların siyahısı (mövcud olduğu halda);
- e) sertifikatlaşdırma sxemi;
- f) ərizəçinin sertifikatlaşdırma qaydaları və şərtlərinin yerinə yetirilməsinə dair öhdəlikləri.

15.7. Sertifikatlaşdırma orqanı ərizəyə və ərizə ilə eyni zamanda təqdim edilmiş, texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplektinə baxır və sertifikatlaşdırmanın aparılması mümkünlüyünə dair qərar qəbul edir.

15.8. Sertifikatlaşdırma orqanı sertifikatlaşdırma sxeminə əsasən işləri yerinə yetirir, qərar hazırlayır və nəticələrin müsbət olduğu halda ərizəçiyə uyğunluq sertifikatı verir.

15.9. Sertifikatlaşdırma nəticəsinin mənfəi olduğu halda, Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin sertifikatlaşdırma orqanı ərizəçiyə uyğunluq sertifikatının verilməsindən imtina haqqında əsaslandırılmış qərar göndərir.

15.10. Partiyadan götürülmüş nümunənin (nümunələrin) və ya tək məmulatın sınaqları sertifikatlaşdırma orqanının tapşırığı ilə sınaq laboratoriyası (mərkəzi) tərəfindən sınaq protokolunun verildiyi sertifikatlaşdırma orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş sınaq proqramına müvafiq olaraq həyata keçirilir.

15.11. İstehsalat vəziyyətinin təhlili sertifikatlaşdırma orqanı tərəfindən istehsalçıda

həyata keçirilir (sertifikatlaşdırma sxemi ilə nəzərdə tutulduğu halda). Təhlil nəticələri aktla rəsmiləşdirilir.

15.12. Sertifikatlaşdırma sxemi ilə nəzərdə tutulmuş yoxlamaların nəticələrinin müsbət olduğu halda, sertifikatlaşdırma orqanı tərəfindən uyğunluq sertifikatı rəsmiləşdirilir və ərizəçiyə verilir.

15.13. Uyğunluq sertifikatı Azərbaycan Respublikasının Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin qərarı ilə təsdiq edilən vahid forma üzrə rəsmiləşdirilir. Uyğunluq sertifikatı sertifikatlaşdırılan attraksionların aid olduğu potensial biomexaniki risk dərəcəsi haqqında məlumatları ehtiva etməlidir.

15.14. Sertifikatlaşdırma orqanı verilmiş uyğunluq sertifikatı haqqında məlumatları verilmiş uyğunluq sertifikatları və qeydiyyatdan keçmiş uyğunluq bəyannamələrinin Vahid reyestrinə daxil edir.

15.15. Uyğunluq sertifikatının qüvvədə olma müddəti seriyalı istehsal olunan attraksionlar üçün müəyyən edilir və maksimum 5 (beş) il təşkil edir, attraksionlar partiyası üçün müddət müəyyən edilmir.

15.16. Sertifikatlaşdırılmış məhsullara təftiş nəzarəti seçilmiş sertifikatlaşdırma sxemi ilə nəzərdə tutulmuş hallarda uyğunluq sertifikatının qüvvədə olduğu müddət ərzində ildə 1 dəfədən az olmayaraq uyğunluq sertifikatı vermiş sertifikatlaşdırma orqanı tərəfindən aparılır. Təftiş nəzarətinin nəticələrinə əsasən sertifikatlaşdırma orqanı:

a) uyğunluq sertifikatında müəyyən edilmiş qüvvədə olma müddəti çərçivəsində onun qüvvəsini təsdiq edir;

b) uyğunluq sertifikatının qüvvədə olma müddətini müvafiq qərarın qəbul edilməsi tarixindən 2 aydan çox olmayan müddətə dayandırır;

c) uyğunluq sertifikatının qüvvəsinə xitam verir.

15.17. Aşkarlanmış uyğunsuzluqların düzəldici tədbirlərin yerinə yetirilməsi yol ilə aradan qaldırılma və aradan qaldırılma nəticələrinin yoxlanma bilmədiyi halda, sertifikatlaşdırma orqanı uyğunluq sertifikatının qüvvəsinin dayandırılması haqqında qərar qəbul edir. Düzəldici tədbirlər yerinə yetirildikdən və aşkarlanmış uyğunsuzluqlar aradan qaldırıldıqdan sonra sertifikatlaşdırma orqanı uyğunluq sertifikatının qüvvəsinin bərpa olunmasına dair qərar qəbul edir. Aşkarlanmış uyğunsuzluqların aradan qaldırılmasının yoxlanma nəticələrinə əsasən sertifikatlaşdırılmış məhsulun bu texniki rəqlamentin tələblərinə tam uyğunluğuna dair rəy verməyin mümkün olmadığı halda, sertifikatlaşdırma orqanı uyğunluq sertifikatının qüvvəsinə xitam verilməsi haqqında qərar qəbul edir.

15.18. Uyğunluq sertifikatının qüvvəsinə xitam verilməsi haqqında qərar təftiş nəzarətinin aparılması zamanı aşkarlanmış bu texniki rəqlamentin tələblərinə uyğunsuzluqların sertifikatlaşdırma orqanı ilə razılaşdırılmış düzəldici tədbirlərin həyata keçirilməsi zamanı aradan qaldırılma bilmədiyi halda qəbul edilir.

15.19. Texniki rəqlamentin 13.4-cü bəndində göstərilmiş sənədlər komplekti, sınaq laboratoriyasında (mərkəzində) sınaq protokolları, uyğunluq sertifikatı ərizəçidə və sertifikatlaşdırma orqanında aşağıdakı müddət ərzində saxlanmalıdır:

a) seriyalı buraxılan attraksionlar üçün – uyğunluq sertifikatının qüvvəsinə xitam verilməsi tarixindən azı 10 (on) il;

b) attraksionlar partiyası (tək məmulat) üçün – partiyadan olan sonuncu məmulatın satıldığı tarixdən azı 10 (on) il.

15.20. Texniki rəqlamentin 15.19-cü bəndində göstərilmiş sənədlər dövlət nəzarət orqanlarının tələbi ilə onlara təqdim edilməlidir.

16. Attraksionun qeydiyyatı (uçota alınması), texniki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi (texniki şəhadətləndirmə)

16.1. İstismara verilməzdən öncə attraksionun qeydiyyatı (uçota alınması) qanunvericilik ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

16.2. Təyin edilmiş xidmət müddəti (təyin edilmiş resurs) ərzində attraksionun uyğunluğunun qiymətləndirilməsi qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada akkreditasiyadan keçmiş (səlahiyyət verilmiş) təşkilat tərəfindən 12 ayda 1 dəfədən az olmayaraq texniki vəziyyətin qiymətləndirilməsi formasında həyata keçirilir.

16.3. Attraksionun ikinci dəfə, o cümlədən, modifikasiyadan (əsaslı təmirdən), qəza

səbəbindən istismarın dayandırılmasından, attraksionun təyin edilmiş xidmət müddətinin bitməsi səbəbindən istismarın dayandırılmasından sonra istismara verilməsi zamanı onun bu texniki rəqlamentin tələblərinə müvafiq olaraq nəzarət yoxlaması həyata keçirilməlidir.

17. Attraksionların istehlak bazarında məhsulların vahid dövriyyə nişanı ilə markalanması

17.1. Texniki rəqlamentin tələblərinə görə qüvvəyə minmiş digər texniki rəqlamentlərinin ona şamil olunan tələblərinə uyğun olan və texniki rəqlamentin tələblərinə və qüvvəyə minmiş digər texniki rəqlamentlərinin ona şamil olunan tələblərinə uyğunluğunun təsdiqi prosedurundan keçmiş attraksionlar istehlak bazarında məhsulların vahid dövriyyə nişanı ilə markalanır.

17.2. İstehlak bazarında məhsulların vahid dövriyyə nişanı ilə markalanması attraksionların dövriyyəyə buraxılmasından öncə həyata keçirilir.

17.3. İstehlak bazarında məhsulların vahid dövriyyə nişanı attraksionların bütün xidmət müddəti ərzində dəqiq və aydın görünməsinə təmin edən istənilən üsulla vurulur.

17.4. İstehlak bazarında məhsulların vahid dövriyyə nişanı məmulatın özünə və istismar sənədlərinə vurulur.

18. Texniki rəqlamentin tələblərinə riayət olunmasına dövlət nəzarəti

18.1. Texniki rəqlamentin attraksionlarla bağlı tələblərinə riayət olunmasına dövlət nəzarəti qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada aparılır.

ATTRAKSIONLARIN NÖVLƏRİ VƏ TIPLƏRİNİN SİYAHISI

Attraksionların növü	Attraksionların tipi
1. Mexanikləşdirilmiş irəli hərəkətli (o cümlədən, sudan istifadə etməklə)	sürüşmə təpəcikləri sərbəst enmə qüllələri qayıq və ya sallarda su sürüşmə təpəcikləri katapultlar rels üzərində monorels və kanat part qatarları park yolları
2. Mexanikləşdirilmiş fırlanan hərəkətli	panorama çarxı yelləncəklər karusellər
3. Mexanikləşdirilmiş mürekkəb hərəkətli	mexanikləşdirilmiş irəli-fırlanan hərəkətli kinoteatrların kresloları stimulyatorlar sənaye robotları əsasında attraksionlar
4. Avtodromlar və kartinqlər	toquşan avtomobillər park gəzinti avtomobilləri və ya avtoqatarları kartinqlər (o cümlədən, estakada üzərində) mini-avtomobillərlə sürət yolları
5. Hava ilə doldurulan	hava ilə doldurulan batutlar təpəciklər labirintlər
6. Mexanikləşdirilməmiş su	düz və virajlı su enişləri trampolinlər üzən platformalar qismən suya daldırılmış suyun müsafirlərin üzərinə tökülmesi ilə
7. Mexanikləşdirilməmiş	təpəciklər yelləncəklər karusellər "tarzankalar" batutlar
8. Uşaqlar üçün	təpəciklər, enişlər yelləncəklər karusellər elektromobillər və ya pedallı avtomobillər

ATTRAKSION SƏRNIŞINLƏRİNƏ BIOMEXANİKİ TƏSİR NÖVLƏRİNİN, POTENSİAL BIOMEXANİKİ RİSK DƏRƏCƏLƏRİNİN VƏ SƏRNIŞIN KRESLOLARININ MAİLLİK NÖVLƏRİNİN SİYAHISI

I. ATTRAKSION SƏRNIŞINLƏRİNƏ BIOMEXANİKİ TƏSİRLƏRİN VƏ POTENSİAL BIOMEXANİKİ RİSK DƏRƏCƏLƏRİNİN NÖVLƏRİ VƏ KƏMIYYƏTLƏRİ

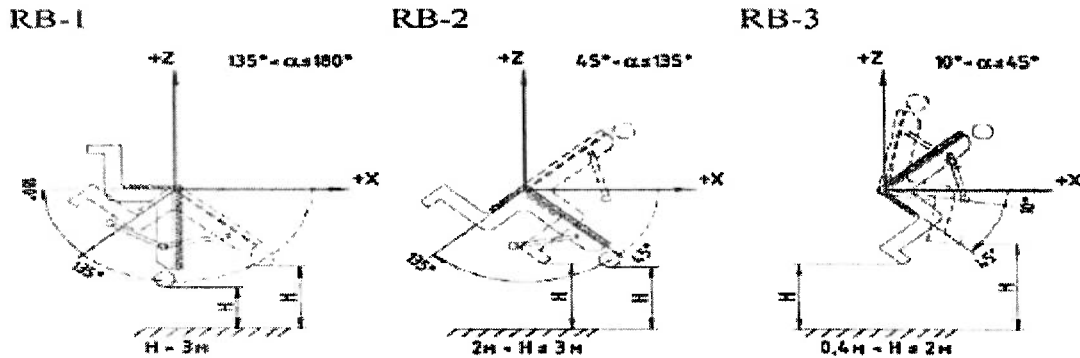
II. Biomexaniki təsir növü	İşarə	Potensial biomexaniki risk dərəcəsi		
		RB-1	RB-2	RB-3
		biomexaniki təsir kəmiyyəti		
		yüksək	orta	aşağı
Hündürlüyə qalxma	H (m)	$H > 8$	$2 < H \leq 8$	$0,4 < H \leq 2$
Sürətlə yerdəyişmə	V (m/s)	$V > 20$	$10 < V \leq 20$	$3 < V \leq 10$
Kreslodə maillə qalxma və enmə:	H (m)	$H \geq 3$	$2 < H \leq 3$	$0,4 < H \leq 2$
irəli (şək.1)	α (°)	$135 < \alpha$	$45 < \alpha$	$10 < \alpha \leq 45$
geri (şək.2)	β (°)	$135 < \beta$	$105 < \beta$	$95 < \beta \leq 105$
yana (şək.3)	γ (°)	$120 < \gamma$	$60 < \gamma$	$30 < \gamma \leq 60$

* Biomexaniki risk dərəcələri insanların hündürlükdən yıxılması zamanı zədələrin nəticələrinə dair statistik məlumatlarla əsaslandırılıb.

Qeyd. Attraksionun potensial biomexaniki risk dərəcəsinin müəyyən edilməsi zamanı maksimal qiymətlərlə göstəricilər seçilir.

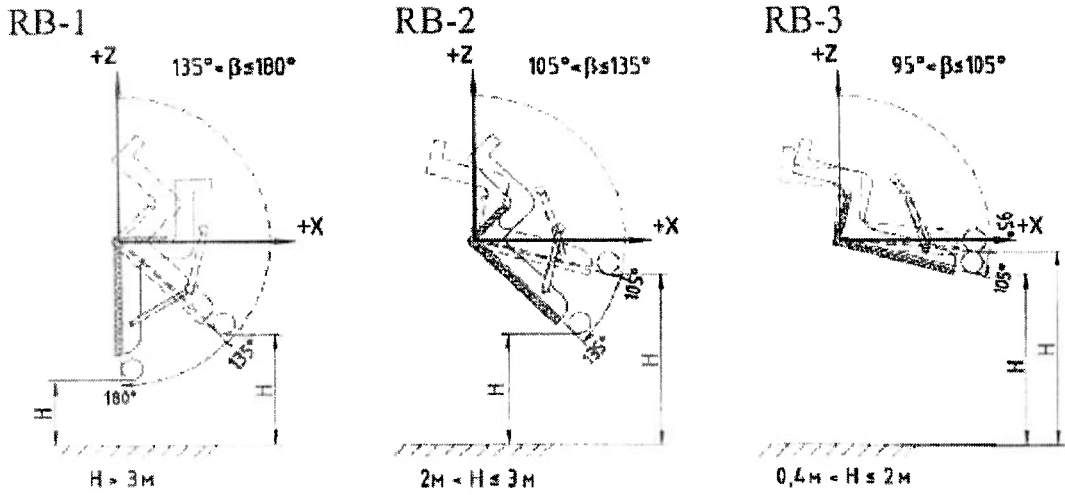
II. SƏRNIŞIN KRESLOLARININ MAİLLƏRİNİN NÖVLƏRİ

Sərnişin kreslolarının irəli maillinin növləri şəkil 1-də təqdim edilib.

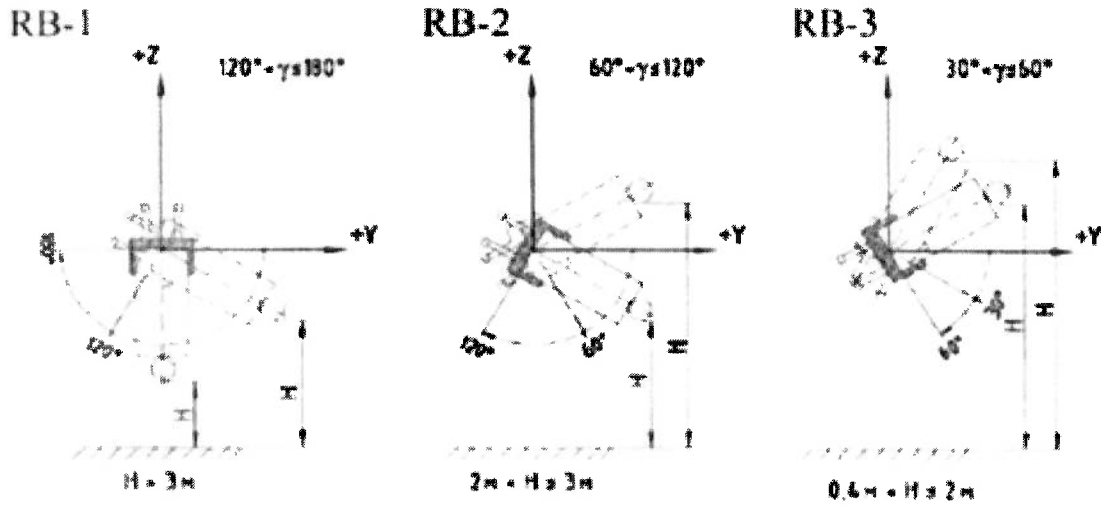
Şəkil 1. Sərnişin kreslolarının irəli mailliyi

Sərnişin kreslolarının arxaya mailinin növləri şəkil 2-də təqdim edilib.

Şəkil 2. Sərnişin kreslolarının arxaya mailliyi

Sərnişin kreslolarının yana maillik növləri şəkil 3-də təqdim edilib.

Şəkil 3. Sərnişin kreslolarının yana mailliyi

UŞAQLAR ÜÇÜN NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ ATTRAKSIONLARA DAİR TƏHLÜKƏSİZLİK TƏLƏBLƏRİ

1. Uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş attraksionların layihələndirilməsi və istehsalı müxtəlif yaş qruplarından olan uşaqlar üçün seçiyəvi olan fizioloji, psixoloji, antropometrik amillərlə bağlı əlavə risklər, eləcə də, aşağıdakı tələblər nəzərə alınmaqla həyata keçirilir:

a) müxtəlif yaş qrupundan olan uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş attraksionların istismar xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması;

b) avadanlığın bütün hərəkət edən hissələrinin, eləcə də hərəkətsiz elementlərinin (uşaqların təmasda ola biləcəyi detalların) zədələnmə baxımından təhlükəsiz materiallar və ya örtüklərdən hazırlanması zərurəti;

c) uşaqların əlləri, ayaqları, başı, barmaqları, geyiminin müxtəlif boşluqlarda, yarıqlarda, dəliklərdə ilişib qalmasının yolverilməzliyi;

d) uşaqların attraksionun istismarına dair rəhbəredici sənədlə tövsiyə olunmuş sürüşmə, yellənmə, tullanma yerlərində (zonalarında) avadanlığın detallarında (detalları arasında) kənar əşyaların düşə biləcəyi yarıqlar, boşluqlar, dəliklərin olmasının (yaranmasının) yolverilməzliyi;

e) təhlükəsiz sərbəst enmə hündürlüyünün təmin edilməsi;

f) attraksionların hərəkətli və hərəkətsiz elementləri arasında təhlükəsiz məsafələrin təmin edilməsi;

g) avadanlığın səthində suyun toplanmasının yolverilməzliyi və sərbəst axma və qurumanın təmin edilməsi;

h) bərkidici birləşmələrin kənara çıxan sonlarının müdafiəsinin təmin edilməsi;

i) geyimin kənara çıxan hissələrə ilişməsi mümkünlüyünün istisna edilməsi;

j) attraksionların taxta elementlərinin “möhkəm” və “orta möhkəm” sinif ağacdan hazırlanması, səthdə emal qüsurlarının olmasının yolverilməzliyi;

k) avadanlıq elementlərinin bərkidilməsinin alətdən istifadə etmədən çıxarılması mümkünlüyünün istisna edəcək şəkildə təmin edilməsi;

l) müəyyən edilmiş normalara müvafiq olaraq uşaqların tuta bilmələri üçün avadanlıq elementlərinin eninin təmin edilməsi;

m) uşaqların yaş qrupları nəzərə alınmaqla attraksionların lazımi yerlərdə məhəccər və çəpərlərlə (zəruri olan yerdə) təmin edilməsi zərurəti. Bu zaman məhəccər və çəpərlərin konstruksiyası uşaqları onların üzərində durmaq və oturmağa təşviq etməli deyil, uşaqların onun üzərinə çıxması və ya olmasına imkan verən elementlər olmamalıdır.

2. Uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş attraksionlar üçün materiallarla bağlı aşağıdakı tələblər irəli sürülür:

a) istifadə edilən materiallar uşağın sağlamlığına və ətraf mühitə zərərli təsir göstərməməli, çox yüksək və ya çox alçaq temperaturu iqlim zonalarında uşağın dərisi ilə təmas zamanı termik yanığa səbəb olmamalıdır;

b) uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş attraksionlar üçün aşağıdakı materialların istifadəsi yolverilməzdir:

- polimer tezalışan materiallar;
- toksiklik baxımından olduqca təhlükəli yanma məhsulları;
- xassələri kifayət qədər öyrənilməmiş yeni materiallar;

c) müxtəlif matrisa əsaslı polimer materiallar, kompozit materiallar ultrabənövşəyi şüanın təsirinə qarşı dayanıqlı olmalıdır;

d) istismar prosesində müxtəlif matrisa əsaslı polimer materiallar, kompozit materialların kövrək olduğu halda, istehsalçı onların təhlükəsiz istismar dövrünü göstərməlidir;

e) polimer və kompozit materialların köhnəlməyə davamlılığı və möhkəmliyi təyin edilmiş bütün xidmət müddətində uşaqların təhlükəsizliyini təmin etməlidir;

f) laylanan və ya qabıqlanan oksidlər əmələ gətirən metal materiallar qeyri-toksik örtüklə müdafiə olunmalıdır;

g) faner atmosfer təsirlərinə qarşı dayanıqlı olmalıdır.

3. Uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş attraksionların yığılması və quraşdırılmasına dair aşağıdakı tələblər irəli sürülür:

- attraksionların yığılması və quraşdırılması layihə-konstruktor sənədlərinə, yığılma, quraşdırma, işəsalma, tənzimləmə və sınaqdan keçirilmə təlimatlarına müvafiq olaraq yerinə yetirilir;
- attraksionlar özüllərə etibarlı şəkildə bərkidilməli və ya onların daşıyıcı konstruksiyasının aşması mümkünlüyünü istisna etməlidir.

Uşaqların təhlükəsizliyini təmin etməyən attraksiondan istifadə etmək qadağandır (attraksionun təhlükəsiz quraşdırılması başa çatmayıbsa, zərbəni udan örtük icra edilməyibsə və ya texniki xidmət təhlükəsizliyi təmin edə bilmirsə).

4. Uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş attraksionların istismarı zamanı istismarçı:

a) zəruri informasiyanı əks etdirən məlumat lövhəcikləri və stendləri quraşdırmalı;

b) attraksionların təhlükəsizliyi və fəaliyyətinin qorunub saxlanması üzrə tədbirlər kompleksi həyata keçirməli;

c) zədələndiyi və uşaqların sağlamlığına zərər vura biləcəyi halda avadanlığı istismar mümkünlüyünü istisna etməli, o cümlədən, məktəbəqədər yaşlı (2 yaşdan 6 yaşadək) uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş attraksionlarda bütün tip lazer məmulatlarının istifadəsinə, məktəb yaşlı (7 yaşdan yuxarı) uşaqlar üçünsə - kollimasiya edilmiş çıxış şüası göz və dərinin şüalanması zamanı təhlükə yaratmayan 1-ci təhlükə sinfindən yuxarı lazer məmulatlarının istifadəsinə yol verməməli;

d) attraksionların quraşdırılma (yığılma, montaj) zonasında zədəyə səbəb ola biləcək maneələrin olmasını təmin etməli;

e) təhlükəsizlik zonasında maneələrin (konstruksiya elementlərin, ağac budaqlarının, skamyaların, elan lövhələrinin) olmamasını təmin etməlidir. Təhlükəsizlik zonasının müəyyən edilməsi zamanı uşağın və attraksionların hərəkətli elementlərinin mümkün yerdəyişmələri nəzərə alınmalıdır;

f) attraksiondan yıxıldıqda uşaqların zədə almasının istisna edilməsi üçün yumşaldıcı, elastik və ya amortizasiya edən örtüklü yerə enmə zonasını təchiz etməli;

g) yerə enmə zonasında maneələrin olmamasını təmin etməlidir.

MEXANİKLƏŞDİRİLMƏMİŞ SU ATTRAKSIONLARININ TƏHLÜKƏSİZLİYİNƏ DAİR TƏLƏBLƏR

1. Mexanikləşdirilməmiş su attraksionlarının layihələndirilməsi və istehsalı zamanı attraksionlarda suyun istifadəsi ilə bağlı aşağıdakı əlavə risklər nəzərə alınır:

a) su mühitinin xüsusiyyətləri, müsafirlərin sürüşkən səthdə yığılma riskləri, suyun toplanmasının yolverilməzliyi (əyləncə effektlərinin yaradılması üçün nəzərdə tutulduğu halda), boğulma riskləri, yaş mühitdə elektrik cərəyanı ilə vurma riskləri, hündürlükdən su səthinə yığılma zamanı zədələnmə riskləri;

b) attraksionların iti kənarları, çıxıntıları, nahamarlıqlarına dəyməklə mexaniki zədələrin alınmasının yolverilməzliyi;

c) əllərin, ayaqların, başın, barmaqların boşluqlarda, yarıqlarda, deliklərdə ilişməsinin yolverilməzliyi;

d) hündürlüyü 0,4 metrədən çox olan çəpərlənməmiş səthlərdən, maili səthlərdən, kifayət qədər bərkidilməmiş dayaq səthlərindən yığılma riskləri (bunun əyləncə effektlərinin yaradılması üçün nəzərdə tutulduğu halda);

e) keçidlərin eninin kifayət qədər olması, təxirəsalınmaz yardımın göstərilməsi üçün girişin mümkünlüyü;

f) saxlayıcı vasitələrin (məhəccərlər, tutacaqlar və attraksionların konstruksiyalarının analogi elementlərinin) kifayət qədər və rahat olması. Bu zaman onların konstruksiyası onlarla eniş və ya onların yığılma riski ilə tam dəf edilməsinə yol verməməlidir;

g) attraksionların sənişinlərinin bədəni ilə təmasda olan hamar səthlərin təmin edilməsi zərurəti, səthlərin səviyyə dəyişiklikləri ilə sənişinlərin sürüşməsi zamanı onları zədələyəcək birləşmələrin olmaması;

h) dərinin zədələrinin, o cümlədən, sürtülmə zamanı yanıqların qarşısının alınması üçün səthlərin kifayət qədər su sürtküsünün və ya su axınının təmin edilməsinin zəruriliyi;

i) attraksionların təhlükəsiz formasının, xüsusilə də sənişinlərin böyük sürətlə sürüşməsi üçün sənişinlərə təsir göstərən yolverilən sürətlənmələri, eləcə də başın sürüşmə səthinə dəyməsi riskinin olmadığı sürətlənmələri təmin edən səth formalarının hesablanması zərurəti;

j) müsafirlərin müstəqil şəkildə və ya personalın köməyi ilə tez təxliyəsi üçün enişdən sonra tormozlama yerinin kifayət qədər və rahat olması, insanların enişlərdə və sürüşmə zamanı toqquşmasının yolverilməzliyi;

k) attraksionun elementlərində attraksionun konstruksiyası və istismara dair rəhbəredici sənədlə nəzərdə tutulduğundan daha çox sayda istifadəçinin olmasının yolverilməzliyi (o cümlədən, təşkilati və texniki tədbirlərin tətbiqi yolu ilə).

2. Mexanikləşdirilməmiş su attraksionlarına dair istismar sənədləri bu Tələblərin 1-ci bəndi, eləcə də, ölkənin "Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında" texniki rəqlamenti ilə nəzərdə tutulmuş tələblər nəzərə alınmaqla işlənib hazırlanır.

3. Mexanikləşdirilməmiş su attraksionları və əyləncə qurğuları üçün tətbiq edilən materiallar metal, taxta, qeyri-metal konstruksiyalar və bərkidici məmulatların sürətli korroziyası xüsusiyyətlərini nəzərə almalıdır. Təhlükəsizlik baxımından ən mühüm birləşdirici elementlərə müntəzəm nəzarətin təmin edilməsi üçün tədbirlər nəzərdə tutulmalıdır.

4. Mexanikləşdirilməmiş su attraksionlarının sürüşmə səthləri və dayaq səthləri onların laylanması və ya deformatsiyasını istisna edən materiallardan istehsal olunur.

5. Mexanikləşdirilməmiş su attraksionlarının istifadə edilən materialları və örtükləri ekoloji tələblərə uyğun olmalıdır. İnsanların dəri örtükləri ilə bilavasitə təmasda olan materiallar və örtüklər gigiyenik təhlükəsizlik tələblərinə uyğun olmalıdır.

6. Mexanikləşdirilməmiş su attraksionlarının və (və ya) akvaparkın zəruri yerlərində informasiya lövhəcikləri, göstəricilər, eləcə də müsafirlər üçün attraksionlardan təhlükəsiz istifadə qaydaları yerləşdirilməlidir.

ATTRAKSIONUN FORMULYARININ MƏZMUNU

1. İstehsalçının adı
2. Attraksionun adı
3. Attraksionun zavod nömrəsi, buraxılma tarixi
4. Potensial biomexaniki risk dərəcəsi
5. Attraksionun texniki xarakteristikaları
6. Təhvil-təslim şəhadətnaməsi
7. Attraksionun “Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında” texniki rqlamentinə ona şamil olunan qüvvəyə minmiş digər texniki rqlamentlərinə uyğunluğunun təsdiqi haqqında məlumatlar
8. Attraksionun təyin edilmiş xidmət müddəti (təyin edilmiş resursu)
9. Attraksionun konstruksiyasının əsas hissələri və işinin təsviri
10. “Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında” texniki rqlamentinə 2 nömrəli əlavə ilə nəzərdə tutulmuş sərnişinlərə son hədd yol verilən və faktiki əsas biomexaniki təsirlər
11. Sərnişin modullarının hərəkət sürətində məhdudiyyətlər
12. Kritik komponentlər və məhdud resurslu komponentlərin siyahıları, onların əsas texniki xarakteristikaları
13. İstismar yükləri və parametrləri
14. Sağlamlıq üçün zərər göstərişlərinə görə attraksiondan istifadə zamanı müsafirlər üçün məhdudiyyətlər
15. Müsafirələr üçün yaşa, boya və çəkiyə görə məhdudiyyətlər
16. Konkret attraksion üçün küləyin son hədd istismar və son hədd hesablanma sürəti
17. Attraksionun özülünə və ya əsasının meydançasına dair tələblər
18. Qar yükünə görə mümkün məhdudiyyətlər
19. Seysmik davamlılığa dair tələblər
20. Digər mövcud məhdudiyyətlər
21. Attraksionun komponentlərinin dağıtmayan nəzarətinə dair məlumatlar
22. Təmirlər, modifikasiyalar, plandankənar texniki xidmət əməliyyatlarına dair məlumatlar
23. Sınaq laboratoriyaları (mərkəzləri) tərəfindən keçirilən yoxlamaların, sınaqların və texniki nəzarətin keçirilməsi və nəticələri haqqında məlumatlar
24. Nəzarət orqanları tərəfindən keçirilən yoxlamalar haqqında məlumatlar
25. İnsidentlər, qəzalar, bədbəxt hadisələr haqqında məlumatlar
26. Attraksion sahiblərinin siyahısı
27. Attraksionun istismarına və ya istismara verilməsinə icazə
28. Attraksionun istismarına və ya istismara verilməsinə icazənin müddətinin uzadılması haqqında məlumatlar
29. Attraksionun qeydiyyatı (uçota alınması) haqqında məlumatlar
30. Attraksionun utilizasiyası haqqında məlumatlar

ATTRAKSIONUN PASPORTUNUN MƏZMUNU

1. Attraksion haqqında əsas məlumatlar və onun texniki xarakteristikası
2. Komplektlilik
3. Təyin edilmiş resurs (təyin edilmiş xidmət müddəti və saxlanma müddəti), istehsalçının (tədarükçünün) zəmanətləri
4. Konservasiya
5. Qablaşdırma şəhadətnaməsi
6. Təhvil-təlim şəhadətnaməsi
7. Məmulatın istismarda hərəkəti (zəruri olduğu halda)
8. Təmir və bülletenlər və göstərişlər üzrə işin uçotu (zəruri olduğu halda)
9. İstismara və saxlanmaya dair qeydlər (zəruri olduğu halda)
10. Attraksionun “Attraksionların təhlükəsizliyi haqqında” texniki rqlamentinə və ona şamil olunan qüvvəyə minmiş digər texniki rqlamentlərinə uyğunluğunun təsdiqi haqqında məlumatlar
11. Utilizasiya haqqında məlumatlar
12. Attraksionun qeydiyyatı (uçota alınması) haqqında məlumatlar da daxil olmaqla, xüsusi qeydlər